ЎзССР Давлат китоб палатаси

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

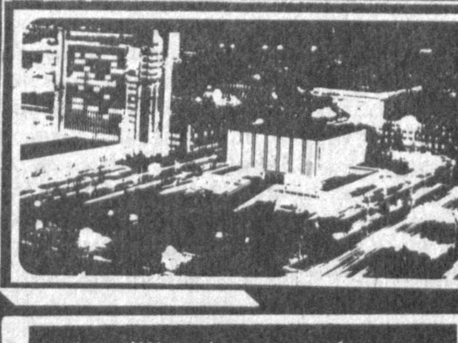

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 130 (8.714) ◆ 1995 йил ◆ 8 ноябрь, чоршанба ◆ Сотувда эркин нархда

ГЕРМАНИЯ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ТАКЛИФИГА БИНОАН

Германия Федерал Президенти Роман Герцогнинг таклифига биноан Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов рафиқаси билан шу йил 14-16 ноябрь кунлари расмий ташриф билан Германия Федератив Республикасида бўлади.

Меҳнат жамоаларида

БУЮРТМАЧИ ТАЛАБИ АСОСИДА

Ҳозирги кун талаби асосида иш юритаётган шаҳримиздаги очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятларидан бири — «Паризод»да ўзаро тўловларда юзага келган тангликни бартараф этиш чоралари кўрилмоқда. Четдан келадиган хом ашёнинг сарф-харажати юқори бўлганлиги туфайли жамоа аъзолари асосан республикамиз ҳудудида етиштириладиган табиий шойидан, крепдешиндан ва пахта толасидан тайёрланган матолардан аёллар, ўсмир ёшлар ва болалар учун кийим-кечаклар тикиб чиқаришмоқда. Умуман кейинги вақтда, айниқса очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятига айлангандан буён буюртмалар ўз муддатида ва сифатли қилиб тикиб берилаётир.

— Корхонада бирор янги ишга қўл урилиши керак бўлса, энг аввало биз бошлаб берамиз, — дейди биз билан суҳбатда жамиятнинг тажриба цехи бошлиғи Любовь Жабина. — Тўғрисини айтадиган бўлсак енгил саноатда фақат бизнинг корхона эмас, бошқалар ҳам анча мураккабликларни бошидан кечиришмоқда. Лекин шуниси қувончлики, очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятига ўтиб иш бошлаганимиздан кейин биз билан ишлашни истовчиларнинг сони кўпайиб қолди. Жамият қошида очилган «Паризод» фирма дўконимизда барча турдаги маҳсулотлар тўғридан-тўғри сотилиб, шу ерда буюртмалар ҳам қабул қилинади. Синов тариқасида сотувчилар билан биргаликда харидорлар талабини ҳам ўрганиб чиқдик. Ва шундай хулосага келдикки, замонавий, сифатли ва турли соҳада меҳнат қилаётган ишчилар учун махсус корхоналар харидоргир экан. Эндиликда биз ана шундай талаблар асосида меҳнат қилаяпмиз.

Ўттиз кишидан иборат бўлган тажриба цехимизда кўп йиллардан буён меҳнат қилаётган, юқори малакали мутахассислар меҳнат қилишади. Масалан, Юлия Перфилова 30 йилдан буён шу ерда ишлайди. Хом ашё нормаловчиси, бош муҳандис Шоира Розиқова, Эльмина Пастухова, Татьяна Иванова, тикувчилардан Парида Зоирова, Люция Юзеева, Гулчеҳра Исмоиловалар ҳам иш вақтидан, ҳам маҳсулотни сарфлашдан унумли фойдаланишиб, ортиқча харажатга, вақтни беҳуда ўтказмасликка ҳаракат қилишади.

Ҳозирги кунда жойларда ташкил этилаётган хусусий ошхоналар, кичик корхоналар ва тиббиёт муассасаларининг вакиллари ана шу жойларда меҳнат қилаётган ишчиларга кўркам ва бежирим иш кийимлари тикиб беришимизни сўраб келишмоқда. Айни вақтда дастгоҳ ёнида кийиладиган махсус кийимлардан 2 минг донаси тайёр турибди. Бу кийимларнинг ёнига қўшимча иш қўлқоплари ва бош кийимларини ҳам тикиб, кийимлар термасини ташкил этиш умидидамиз. Шундай қилсак, албатта тикаётган маҳсулотимиздан чиқит чиқмайди.

Ҳозирги кунда жамиятимизда ишчиларнинг асосий қисмини хотин-қизлар ташкил этганлиги учун иш кунимиз бир сменали ва тўрт кунга ўтказилган. Олаётган маошимиз 1500 сўмни ташкил этаётир. Тажриба цехимизда шундай ажойиб тикув машиналари борки, улар билан ҳар қандай моделдаги кийимларни тикиб олиш мумкин. Бу машиналардан биз кўпроқ аёллар учун табиий шойидан кўйлак тикканда фойдаланамиз. Бу машинанинг 12 хилдаги гул тикиш турлари мавжуд. Шунинг учун ҳам тажриба цехида тайёрланган маҳсулотлар алоҳида аҳамиятга эгадир.

Гулбаҳор МЎМИНОВА.

«Ўтган кунлар» бадиий фильмини кўрган киши Юсуфбек ҳожининг қуйидаги сўзларини яхши эслаcа керак: «Ҳасанали, сен аравани қўш-да, Самарқанд дарвозасига бор, ҳадемай қудалар ҳам етиб келиб қолади». Чиндан ҳам бундан юз-юз эллик йил олдин шаҳримизда ўн икки дарвоза бор эди. Бу дегани шаҳарга 12 тарафдан карвон кириб келиши мумкин. Бу дарвозалар Сағбон, Тахтапул, Қорасарой, Кўкча, Лабзак, Оқтепа сингари номлар билан аталган. Улар айни пайтда ҳимоя воситаси ҳам бўлган.

Йиллар ўтаверар экан. Бугун ўша дарвозалар, ўша ҳимоя деворлари бузилиб, йўқ бўлиб кетган. Унинг ўрнида эса бошқа бинолар қад ростлаган. Мустақиллигимиз шарофати билан эндиликда шаҳримизнинг дарвозалари яна қайта тикланаётир. Дарвозаларнинг тикланиши юрагимиз тубидаги тарихга, она юртга, она шаҳарга бўлган муҳаббатнинг ҳам яна қайта қийғос гул ёзишидир.

«Самарқанд дарвоза» маҳалласининг марказида шаҳримизнинг энг гўзал тимсолларидан бири бўлган шаҳар дарвозаси қад ростламоқда. Буни қарангки, ҳозирги қурувчилар деярли жой танлашда адашишмаган. Янги дарвоза ўзининг ўтмишдошидан бор-йўғи 40 метр нарида экан. Қурилаётган дарвозани кўрасиз-у қулоғингизга ўша мозийдаги карвоннинг қўнғироғи жаранглаши эшитилгандек, карвонбошининг, одамларнинг нидолари садо бергандек бўлади. Назарингизда мана-мана карвон салобат билан дарвозадан кириб келаётгандек туюлади.

— Дарвоза, агар таъбир жоиз бўлса, ғууримиз тимсолидир дегим келади,— ҳикоя қилади «Самарқанд дарвоза» маҳалласининг оқсоқоли Абдухалил ҳожи Набиев.— Шунинг учун ҳам бундан уч йил аввал дарвоза тиклаш ҳақида фикр туғилганда аҳли маҳалла ниҳоятда қувонган эдик. Албатта уни тиклашнинг ўзи бўлмайди. Лекин у авлодларимиз қалбига ғурур солиб туришининг ўзи катта бахт.

Дарвозанинг лойиҳаси Тошкент шаҳар Меъморчилик ва шаҳарсозлик бош бошқармаси мутахассислари томонидан ишлаб чиқилди. Бутун гап ушбу лойиҳани амалга оширишда қолганди.

— Ҳар бир яхши ишнинг қўллаб-қўлтиқловчи ташаббускори, ҳомийси бўлади,— ҳикоясини давом эттиради Абдухалил ҳожи ота.— «Олимп» қўшма корхонаси бизга сидқидилдан ёрдам беришини эшитганимизда бошимиз осмонга етди. Улар бизга 80 тонна металл конструкциялари, етарли цемент, ўз ишининг устаси бўлган пайвандчиларни етказиб беришди. Биз ҳам қараб турмадик. Баҳоли қудрат топган-тутганимизни қўшдик. Дам олиш кунлари ҳаммамиз аҳиллик билан ҳашарга чиқдик. Дарвоза қад ростлагани сари қувончимиз ҳам ортиб бораверди. Нега ҳам қувонмайлик: ахир у шаҳримизда қурилаётган биринчи дарвоза-ку!

Дарвозанинг қандайлиги кўз олдингизга келиши учун унинг ҳажмини айтиб ўтмоқ жоиз: узунлиги 26 метр, баландлиги 20 метр, транспорт ҳаракат қиладиган қисми 12 метрни ташкил этади. Ўз ишининг устаси бўлган хивалик Бозорбой Рўзиматов бошлиқ ғишт терувчилар дарвозани мустаҳкам қилиб тиклашда жонбозлик

Эски шаҳар ёшаради

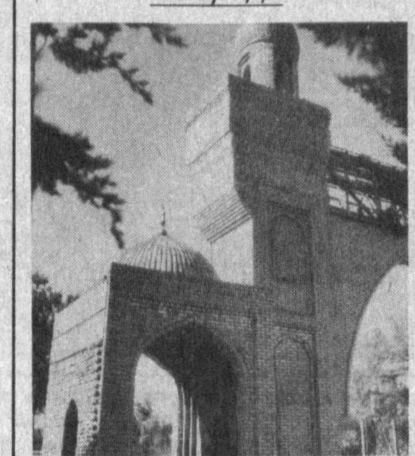

ПОЙТАХТ ДАРВОЗАЛАРИ ЯНА ҚАД РОСТЛАЙДИ

кўрсатдилар. Эркин Матниёзов, Ортиқ Абдушарипов, Ботир Рўзиматов каби қурувчиларнинг меҳнатини қанча таърифласак шунча кам. Оппоқ ғиштлардан шарқона нафосатни ўзида мужассам қилганича бўй чўзаётган дарвоза деворларига қараб тўймайсиз.

Самарқанд дарвозаликлар ўз маҳаллалари тарихини жуда яхши ўрганиб чиққанлар. Йиғилган материаллар асосида «Самарқанд дарвоза маҳалласи тарихи музейи» вужудга келди. Айнан шу музейдаги экспонатларга уйғун равишда дарвоза қад ростлайди. Келгуси йил Наврўз байрами куни у тантанали очилади. Ишончимиз комилки, шаҳримизнинг бошқа дарвозалари ҳам савлат тўкиб, пойтахтимиз жамолига чирой қўшадиган кунлар ҳам яқин.

Толиб САЪДУЛЛАЕВ.

СУРАТЛАРДА: 1. «Самарқанд дарвоза» маҳалласи оқсоқоли Абдухалил ҳожи Набиев (чапдан биринчи) усталар бошлиғи Бозорбой Рўзиматов (ўнгда) ва маҳалла фаоллари билан. 2. Дарвоза қурилиши тез суръатлар билан давом этмоқда.

Рустам Шарипов олган суратлар.

БУГУНГИ КУН НАФАСИ

МАМЛАКАТИМИЗДА

❑ Вазирлар Маҳкамаси «Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1994 йил 21 ноябрдаги «Экинларни пайҳон қилишга қарши курашни кучайтириш тўғрисида»ги Фармони қандай бажарилаётгани ҳақида» қарор қабул қилди.

❑ Олий Мажлис раиси Эркин Халилов кеча Америка Қўшма Штатларининг Ўзбекистондаги элчиси Стенли Туэмлер Эскудерони унинг илтимосига биноан қабул қилди.

❑ Кеча Ўзбекистон Композиторлар уюшмасининг қурултойи бўлиб ўтди. Унда композитор Рустам Абдуллаев ушбу ижодий уюшма бошқарувининг раиси этиб сайланди.

❑ Тошкент вилоятининг Келес шаҳрида республикамизда энг узун — умумий узунлиги деярли 900 метр ва эни 13 метр бўлган кўприк фойдаланишга топширилди.

❑ Янгийўл биохимия заводида йилига деярли 10 минг литр озиқ-овқат спирти ишлаб чиқарадиган қувватлар жадал қурилмоқда. Уларни келгуси йилнинг учинчи чорагида фойдаланишга топшириш мўлжалланган.

❑ Хоразмда Шарқнинг улуғ алломалари — Аз-Замаҳшарий таваллудининг 920, Нажмиддин Кубро таваллудининг 850 йиллигига бағишланган илмий-назарий анжуман бўлиб ўтди.

❑ Кеча Валюта биржасида бўлиб ўтган навбатдаги савдода 1 АҚШ долларининг қиймати 34 сўм 70 тийин даражасида қайд этилди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

❑ Сайловда иштирок этганларнинг 75 фоизи овозини олган Эдуард Шеварднадзе Грузиянинг биринчи Президенти этиб сайланди. Унинг етакчилигидаги «Грузия фуқаролари уюшмаси» ижтимоий-сиёсий ташкилоти вакиллари эса парламент сайловида кўпчилик овоз олдилар. Эдуард Шеварднадзе Президентлик вазифасини парламент раиси лавозими билан қўшиб олиб боради.

❑ Ашхабодда Иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига аъзо бўлган мамлакатлар кенгаши очилди. Унда ёнилғи-энергетика мажмуасини ривожлантириш соҳасида ҳамкорлик қилиш масалалари муҳокама этиляпти.

❑ Москвада Грузия-Абхазия музокаралари давом этяпти. Лекин уларда ҳали томонлар қарашларида бир муросага келишга муваффақ бўлинмаяпти.

❑ Чеченистонда собиқ Россия Олий Кенгашининг собиқ раиси Руслан Хасбулатов Чеченистон раҳбари, Бош вазир Доку Завгаев билан учрашиб, маҳаллий ҳокимият органларига сайлов ўтказиш юзасидан фикр айирбошлади.

❑ Озарбайжон ҳуқуқ-тартибот муассасалари раҳбарларининг маълум қилишларича, бир гуруҳ террорчилар мамлакат Президенти Ҳайдар Алиевга суиқасд уюштиришда айбланиб, ҳибсга олиндилар. Улар Ҳайдар Алиев бўлган самолётни ердан туриб уриб туширишмоқчи бўлишган. Лекин Президент об-ҳаво ноқулай келганлиги сабабли аэропортга белгиланган вақтда қўнмаганлиги учун суиқасд амалга ошмаган.

❑ Россия Марказий сайлов комиссияси бир неча кунги шов-шувлардан сўнг мамлакат Олий суди қарорига мувофиқ машҳур иқтисодчи Григорий Явлинский етакчилигидаги «Яблоко» сайлов блокини рўйхатга олди.

ХОРИЖДА

❑ Исроил Бош вазири вазифасини бажарувчи Шимон Перес Исҳоқ Рабинга суиқасд уюштирилганлигига қарамасдан Фаластин ҳудудида келгуси йил январь ойига мўлжалланган сайловлар ўз вақтида ўтказилиши тўғрисида баёнот берди.

❑ Польшада бўлиб ўтган президент сайловларининг биринчи босқичида номзодлардан бирортаси сайловчиларнинг кўпчилик овозини ола олмади. 19 ноябрь куни бўлиб ўтадиган сайловнинг иккинчи босқичида мамлакатнинг ҳозирги президенти Лех Валенса ва демократик сўл кучлар етакчиси Александр Квасневский иштирок этадилар.

❑ Франция ҳукумати тўла таркибда истеъфога чиқди. Эртаси куниёқ яна Бош вазир Ален Жупье бошчилигида ҳукуматнинг янги таркиби тасдиқланди.

❑ Япония мудофаа вазирлиги «совуқ уруш» тугаганлиги муносабати билан парламентга мамлакат ҳарбий хизматчилари сонини 20 фоиз, самолётлар миқдорини 10 фоизга қисқартириш кўзда тутилган қонун лойиҳасини тақдим этди.

❑ Боснияда халқаро экспертлар тавсиясига мувофиқ миллий валюта сифатида динар билан бир қаторда немис маркасини ҳам муомалада ишлатиш тўғрисида қарор қабул қилинди.

❑ Бугун Брюсселда жаҳон мамлакатларидаги энг сўнгги ихтиролар кўргазмаси очилди.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

ИХТИСОСЛАШТИРИЛГАН «АСАКА» ДАВЛАТ-АКЦИОНЕРЛИК ТИЖОРАТ БАНКИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Автомобилсозликни янада ривожлантиришни молиявий қўллаб-қувватлаш, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг автомобиль сотиб олишлари учун қулай шарт-шароитлар яратиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги, Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги, «Ўзавтосаноат» уюшмаси, Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ва Халқ банкининг Тошкент шаҳрида бош офиси бўлган ихтисослаштирилган «Асака» давлат-акционерлик тижорат банкини ташкил этиш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

2. Маълумот учун қабул қилинсинки, «Асака» банкининг ўзбекистонлик таъсисчилари билан бир қаторда банкни ташкил этишда хорижий юридик шахслар ҳам қатнашишлари мумкин.

«ДЭУ» корпорациясининг (Корея Республикаси) унинг «Асака» банкини таъсис этишда қатнашиши ҳақидаги таклифига розилик берилсин.

3. «Асака» банки таъсисчиларига бир ой муддатда таъсис мажлисини ўтказиш, таъсисчиларнинг устав фондидаги улушларини белгилаш, банк уставини тасдиқлаш ва белгиланган тартибда устав фондини шакллантириш тавсия этилсин.

«Асака» банки бошқаруви икки ой муддатда белгиланган тартибда акциялар чиқаришни ва сотишни амалга оширсин.

4. Қуйидагилар «Асака» банкининг асосий вазифалари этиб белгилансин:

республика автомобилсозлиги саноати ва тегишли инфраструктурани ривожлантириш бўйича инвестиция лойиҳаларини устувор даражада маблағ билан таъминлаш мақсадида юридик ва жисмоний шахсларнинг эркин маблағларини тўплаш;

автомобилсозлик саноати ҳамда унинг инфраструктураси корхоналари ва ташкилотларига, шунингдек автомобилларни сотиш ва уларга техник хизмат кўрсатиш билан боғлиқ корхоналарга комплекс кредит-ҳисоб-китоб хизматлари кўрсатиш;

автомобиль саноати корхоналарини маблағ билан таъминлаш учун хорижий инвесторлар ресурсларини жалб этиш;

республикада ишлаб чиқарилаётган автомобилларни сотиб олиш учун кейинчалик фуқароларга бериш мақсадида Халқ банкига ўзаро келишилган шартларда кредит ресурсларини жалб этиш ва бериш;

«ЎзДЭУавто» қўшма корхонаси учун республикада бутловчи ишлаб чиқаришларни ривожлантириш бўйича тадбирларни ва локал лойиҳаларни маблағ билан таъминлаш;

қимматли қоғозлар билан, шу жумладан «ЎзДЭУавто» қўшма корхонаси автомобилларини сотиб олиш ҳуқуқини берувчи қимматли қоғозлар билан операцияларни амалга ошириш;

чет эл валютаси билан, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси валюта биржасида операцияларни амалга ошириш.

5. «Асака» банки фаолиятини ташкил этиш билан боғлиқ масалаларни ҳал қилиш учун комиссия тузилсин.

6. Марказий банкка:

бир ой муддатда «Асака» банкини рўйхатдан ўтказиш;

Ўзбекистон тижорат банклари уюшмаси билан биргаликда «Асака» банкини малакали мутахассислар билан таъминлашда ёрдам кўрсатиш тавсия этилсин.

7. Молия вазирлиги, Марказий банк, ихтисослаштирилган «Асака» давлат-акционерлик тижорат банки ҳамда Халқ банки:

бир ой муддатда — автомобиль сотиб олиш учун фуқароларга имтиёзли кредитлар бериш тартибини, унда фуқароларга уларнинг гарови ва халқ банки муассасалари кафолати билан кредит берилишини назарда тутган ҳолда;

икки ой муддатда — опционларни муомалага чиқариш ва улар билан операцияларни амалга ошириш қоидаларини ишлаб чиқсинлар ва тасдиқласинлар.

8. «Ўзавтосаноат» уюшмаси уч ой муддатда «ЎзДЭУавто» қўшма корхонаси томонидан ишлаб чиқарилаётган автомобилларни тўплаш, сотиш ва уларга техник хизмат кўрсатишга ихтисослаштирилган пунктлар ташкил этишни таъминласин, бунда техник хизмат кўрсатиш станцияларининг мавжуд шохобчаларидан фойдалансин.

9. Белгилаб қўйилсинки, 1998 йилнинг 1 январигача «Асака» банки маблағларининг унинг моддий-техника базасини мустаҳкамлашга йўналтириладиган қисми солиқлардан озод этилади.

10. «Асака» банки хизмат кўрсатадиган автомобиль саноати корхоналарига сўмларнинг Ўзбекистон Республикасида ишлаб чиқариладиган автотранспорт воситаларига бутловчи ва эҳтиёт қисмларни импорт қилишга йўналтириладиган қисмини эркин муомаладаги валютага имтиёзли айирбошлаш ҳуқуқи берилсин.

11. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари «Асака» банки муассасаларини жойлаштириш учун бинолар ажратсинлар.

12. Марказий банк ва «Ўзсаноатқурилишбанк»нинг «Ўзсаноатқурилишбанк»нинг Асака шаҳридаги бўлимини «Асака» банки филиалига айлантириш тўғрисидаги таклифига розилик берилсин. «Ўзсаноатқурилишбанк» икки ой муддатда бўлимнинг асосий фондларини ва мол-мулкини қолдиқ қиймати бўйича «Асака» банки балансига ўтказсин.

13. Алоқа вазирлиги «Асака» банки буюртномаларига биноан зарур миқдорда махсус алоқа воситалари ажратилишини таъминласин.

14. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б. Ҳамидов ва Марказий банк бошқаруви раиси Ф. Муллажонов зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси И.КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил, 7 ноябрь.

ТУРКИСТОН — УМУМИЙ УЙИМИЗ

Кўҳна Туркистон заминида яшаётган эзгу ниятли кишиларнинг кўнгил тубидаги азалий орзуси — Туркистон халқлари маданиятларининг муштараклигини таъминлаш мақсадида беш қўшни мамлакат вакиллари иштирокида ноябрь ойининг иккинчи декадасида Тошкентда ўтадиган катта форумга тайёргарлик ишлари бошлаб юборилди. Ана шу анжуманни ўтказиш ташкилий қўмитаси ҳузурида унинг ҳисоб рақами очилди. Қардош халқларимизнинг асрий орзуси бўлган бу эзгу ниятга ҳисса қўшишни хоҳловчи ташкилотлар, корхоналар, хўжаликлар, фирмалар ва шахслар қуйидаги ҳисоб рақамига пул ўтказишлари мумкин: **Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банкида 70000045**

МФО 172682116

Корреспондент ҳисоб рақами 200165914

Электрон почта билан:

Ҳисоб рақами 70000045

Марказий банкнинг ҳисоб-клиринг марказидаги ҳисоб рақами 000905001

МФО 172682214

Ҳисоб рақамига ўз маблағларидан истаган миқдорда пул ўтказиб, бу улкан анжуман ташвиқот-реклама имкониятларидан фойдаланишлари мумкин.

Обуна —96

ТАКЛИФЛАР, ТИЛАКЛАР

1996 йилда «Тошкент оқшоми» газетаси таҳририяти газетани мазмун жиҳатидан янада бойитиш, янги рукнлар, саҳифалар, теша тегмаган мавзуларни кўтаришни мўлжаллаган. Бу борада муштарийларнинг фикр-мулоҳазаларини ҳисобга олиб иш тутиш айни муддао бўлади. Шунга кўра бир гуруҳ ҳамшаҳарларимиз келгуси йилда «Тошкент оқшоми» газетаси саҳифаларида нималар ўқишни исташаётганини қуйидагича баён қилишди.

Ёқутхон МАМАТОВА, филология фанлари номзоди:

— «Тошкент оқшоми» газетасининг доимий муштарийсиман. Газета жамоаси янги йилда шаҳар ижтимоий ҳаётида муҳим ўрин тутган шахслар билан кўпроқ суҳбатлар уюштиришга эътибор қаратса яхши бўларди. Таҳлилий жанр турларини инкор этмаган ҳолда, кўпроқ лавҳа, суҳбат жанрлари қамровини кенгайтириш лозим, деб ўйлайман. Ҳозир даврий нашрларимизда иқтисодий мавзуларга кенг ўрин берилган. Махсус иқтисодий нашрлар ҳам чоп этилаётган бир пайтда, «Оқшом» оммабоп бўлгани сабаб кўпчиликка тушунарли, ихчам, пухта тилда иқтисодий мавзуларда мақолалар бераётганлиги айни муддао. Ҳар ойда газета муштарийлари учун жонли, юзма-юз мулоқот уюштирилса, фикр-мулоҳаза, таклифларимиз ўрганилса, деган орзудамиз.

Наима ТУРСУНОВА, 321-болалар боғчасининг катта тарбиячиси:

— Доимо телевизор кўришга вақт бўлмайди. «Тошкент оқшоми» орқали энг сўнгги янгилик ва воқеалардан эса ўз вақтида хабардор бўламан. Дам олиш кунларимнинг сермазмун ўтишида «Дам олиш оқшомида» қўш саҳифасида бериладиган қизиқарли учрашувлар, дилдаги гаплар оила аъзоларим, шахсан ўзимга маънавий озиқ беради.

Мен фидойи журналистларга ўз миннатдорчилигимни изҳор этиш билан бирга, имкони бўлса вояга етган қизларимиз учун «Она ўгитлари» деб номланган рукн остида маслаҳатлар бериб борилишини хоҳлардим. Бу хайрли иш, насиҳат, йўл-йўриқлар нафақат қизларга, балки кўпчилик аёлларимизга ҳам асқотади. Газета саҳифаларида кўпроқ таълим-тарбияга оид тадбирлар, мактаб, мураббийлар ҳаёти ёритилади. Таълим-тарбия соҳасида услуб, тажриба алмашиш, тадбиқ қилинаётган янгиликлар ҳам мунтазам ёритилишига умидвормиз.

Муяссар АКБАРОВА, Тошкент Давлат университети ходими:

— Минглаб мухлисларига эга бўлган «Тошкент оқшоми» ҳақида кўп илиқ гапларни айтиш мумкин. Газета жуда катта аудиторияга мўлжалланган, кенг қамровли. Унинг саҳифаларидан оиламизнинг барча аъзолари учун тегишли, керакли мавзулардаги мақолаларни топамиз. Газета болалар ҳаётига оид мавзуларга эътиборини янада кучайтирса, кўнгилдагидек бўлар эди.

Тўғон МИРЗАРАҲИМОВА, пенсионер:

— «Оқшом» орқали телевизорда кўрган, радиода қўшиғини эшитган санъаткорлар ҳақида, дунёда бўлаётган воқеалардан воқиф бўламан. Газетани менга қизим ўқиб беради. Агар у «Оқшом» ўрнига бошқа газетани ўқиб бераётган бўлса, дарров пайқаб қоламан. «Йўқ, болам, «Оқшом»да бошқача ёзар эди-ку, қани ўша газетани ўқи» дейман.

Биз қарияларнинг тилаги шу — ёшларнинг тарбияси ҳақида, имон, эътиқод ҳақида янада кўпроқ ёзишсин.

Малоҳат СОАТОВА ёзиб олди.

Тадбиркорларнинг сиртқи мактаби

НАРХЛАР ҚАНДАЙ ШАКЛЛАНАДИ?

Баҳо (нарх) сиёсати иқтисодиётда энг муҳим ва мураккаб ижтимоий-иқтисодий масалалардан бири бўлиб келган. Жамиятда ҳамма нарсанинг ўз баҳоси, яъни ҳар бир маҳсулотнинг, ҳар бир кўрсатилаётган хизмат турининг аниқ бир нархи мавжуд. Ҳатто бизнинг меҳнатимиз ҳам иш ҳақи белгилаш билан баҳоланади. Шу билан бирга ҳар бир киши ўзи сотаётган нарсасига маълум бир баҳодаги пулни олади ва хоҳлаган нарсасини сотиб олиши мумкин.

Хўш, бозор иқтисодиёти шароитида нархлар қандай белгиланади ва улар қай тартибда амал қилади?

Бозор иқтисодиётида икки хил нарх мавжуд: эркин бозор нархлари ва давлат бошқариб турадиган нархлар. Лекин биринчи турдаги нархлар бозор иқтисодиёти мавжуд давлатларда асосийси бўлиб ҳисобланади. Чунки ишлаб чиқарилаётган ҳар бир маҳсулот ва хизмат баҳосини бозор белгилайди. Бунда бозор тадбиркорлардан истеъмолчиларга маъқул келадиган нархларни ўрнатишни талаб этади. Бунинг учун авваламбор маҳсулот ишлаб чиқарувчи ўзининг ишлаб чиқариш харажатлари ва фойдасини қўшгани ҳолда нарх белгилашга ҳаракат қилади. Бозор иқтисодиётида маҳсулотларга эркин нарх белгилаш ва уни ўзгартириб бориш асосан истеъмолчилар талаби ва бозордаги рақобатга боғлиқ бўлади. Шунинг учун маҳсулотни ишлаб чиқариш ва унга нарх белгилашдан олдин маълум истеъмолчилар талаби, бозордаги вазият ҳар томонлама ўрганилиб, чуқур таҳлил қилиниши зарур. Бунда нархга бир қанча ташқи ва ички омиллар таъсирини ҳам ҳисобга олиш керак, яъни харажатлар, талаб, рақиблар, нархларни белгилашда ҳукумат тадбирлари ва ҳоказо.

Ҳар қандай фирма фаолияти давомида бозорда ўз ҳиссасини кўпайтиришга, қисқа вақт ичида энг кўп фойда олиш ва бу кўрсаткични узоқ муддат давомида сақлашга ҳаракат қилади. Бунинг натижасида бошқа фирмалар ишлаб чиқариш ва уни ташкил этиш харажатларини камайтириш, сифатли маҳсулот ишлаб чиқариш ёки ҳар қандай воситалар билан бўлса ҳам энг кўп фойдани қўлга киритиш йўлида турли хил нарх сиёсатидан фойдаланишади. Масалан, баъзи маҳсулотларни ўз нархида сотиб, маҳсулот ҳажмини ошириш ҳисобига юқори фойда олишга интиладилар. Баъзи ҳолларда эса бозорда ҳаддан ташқари кўп ишлаб чиқарувчилар ва кучли рақобат бўлганда ёки истеъмолчилар талаби кескин пасайиб кетиши натижасида, фирма ўз фаолиятини давом эттириш мақсадида маҳсулотларини сотиш учун уларга олдингидан паст нарх белгилашга ҳам мажбур бўлади. Бу ҳол эса корхона ўз харажатларини қоплаб тургунча давом этиши мумкин.

Фирманинг мавжуд мавқеини сақлаш мақсадида тадбиркор қиммат нархларни сақлаган ҳолда доимо маҳсулот сифатини яхшилаш билан шуғулланиши, сифат кўрсаткичлари бўйича бозорда пешқадамликни қўлдан бермасликка ҳаракат қилиши лозим. Фойдани мумкин қадар ошириш учун фирма турли нархлар асосида талаб ва харажатларни аниқлаб, шундай нарх танлаши лозимки, бу нарх фойдани мумкин қадар юқори даражага кўтариши ва харажатларни шу даражада қоплашини таъминласин. Бундай вазиятда фирма молиявий аҳволини ўнглабгина қолмай, балки бозорда ҳам ўз мавқеини мустаҳкамлашга эришади.

Бозор иқтисодиёти шароитида эркин нархлардан ташқари давлат бошқариб турадиган нархлар ҳам мавжуд бўлиб, улар асосан маъмурий тарзда белгиланади.

Бу нархлар бозор иқтисодиётининг ривожланиб бориши билан амал қилиш доираси қисқариб боради. Давлат бу нархларнинг ўзига ёки бозорда ташкил топган нарх шароитида олинадиган фойда миқдорига таъсир этиш орқали бозорни тартибга солиб туради. Иқтисоди ривожланган мамлакатларда давлат (ҳокимият) органлари баҳо сиёсатида икки йўналишда бевосита ва билвосита иштирок этадилар.

Давлат ёки ҳокимият органларининг бевосита иштирок этиши давлат корхоналари маҳсулотларига нарх белгилаш, баҳоларнинг ўсиши ва маошларни бир даражада ушлаб туриш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига кафолатли нархлар белгилаш (масалан, пахтага, буғдойга, пиллага), давлат буюртмалари бўйича сотиб олиш орқали бевосита баҳо сиёсатини ўтказадилар. Махсус қонунлар орқали эса тартибга солиб туриладиган фирмаларга оқилона фойда олишни таъминлайдиган, яккаҳокимликка йўл қўймайдиган нарх белгилашларида билвосита иштирок этадилар. Давлат (ҳокимият) қоидалари нарх белгилашда қуйидаги усулларни ман қилади: рақиблар билан ўзаро келишган ҳолда юқори нарх белгилаш, бир хил маҳсулотни турли савдо корхонасига ҳар хил нархда таклиф этиш, рақибни енгиш мақсадида маҳсулотни таннархидан паст баҳода сотиш, таклиф, яъни ишлаб чиқариш камайган ҳолда нархларни кескин кўтариш, истеъмолчиларни жалб қилиш мақсадида сифатсиз маҳсулотларни реклама қилиш ва ҳоказо.

Умуман олганда нарх механизми ҳар қандай иқтисодиётда жиддий муаммо бўлиб келган. Бозор шароитида нархлар эркинлигини таъминлаш учун биринчи навбатда ишлаб чиқаришда барқарорликка эришиш, рақобатчилик муҳитини шакллантириш энг муҳим омиллардан бири бўлиб келган. Эркин бозор нархлари маҳсулот ишлаб чиқарувчиларни ҳам, истеъмолчиларни ҳам рағбатлантиришдагина, яъни моддий манфаатдор бўлганда ўз самарасини беради. Шуниси ҳам муҳимки, нархлар механизми ишлаб чиқарилаётган маҳсулот миқдорини кўпайтириш, ишлаб чиқаришнинг энг тежамли усулларини излашни ҳам рағбатлантиради.

Ўзбекистонда олиб борилаётган давлатнинг баҳо сиёсати ҳам шунга қаратилган бўлиб, ишлаб чиқаришни барқарорлаштириш, ундан кейин эса нархларни босқичма-босқич эркинлаштириш ва эркин бозор нархларини вужудга келтиришдан иборатдир. Ҳозирда баъзи тақчил маҳсулотларга ва давлат корхоналаридагина ҳукуматнинг қатъий нархлари ўрнатилган, бозорни шакллантириш мақсадида эса кўпчилик ишлаб чиқариш маҳсулотлари нархлари эркинлаштирилган. Улар ўз ишлаб чиқариш харажатлари ва даромадларини ҳисобга олган ҳолда нарх белгилашлари мумкин.

Шу мақсадда фирмалар бозорга кириш ва уни эгаллаш, мустаҳкам ўрнашиб олиш учун маҳсулотларни сифатли ва паст нархларда сотишлари лозим.

Ражаб МУСУРМОНОВ,
Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Иқтисодиёт институти аспиранти.

«Шарқ гули» ҳиссадорлик жамияти шаҳримиздаги бадиий буюмлар ишлаб чиқарувчи ягона корхона ҳисобланади. У бир неча йилдан бери бозор иқтисодиётининг янги усули — ҳиссадорлик жамиятига айланиб ишламоқда. Албатта бу янгича муносабат корхона раҳбариятидан тортиб унинг оддий ишчисигача меҳнатга масъулият билан ёндошишни тақозо этади. Буни яхши тушунган жамоа биринчи кундан бошлабоқ эгалик ҳиссини кучайтириб, бозор талабларидан келиб чиққан ҳолда меҳнат қила бошлади. Янгилик тез кунда ўз самарасини берди. Ишлаб чиқариш ҳажми ошди. Даромад кўпайди. Энг муҳими, маҳсулот сифати яхшиланиб, у жаҳон бозори талабларига жавоб бера оладиган даражага етди.

Мулкни — ҳақиқий эгасига

ЖАҲОН БОЗОРИНИ КЎЗЛАБ

— Маҳсулотлар тури халқ эҳтиёжидан келиб чиққан ҳолда кўпайиб бормоқда, — дейди жамият раиси Саида Ғаниева. — Шундай қилишга мажбур эдик. Чунки харидоргир маҳсулотлар ҳисобигагина корхона қувватини ошириш мумкин. Дўконларда туриб қолган баъзи эски матоларимизга янгича руҳ бахш этдик. Аёллар учун кўйлак ва халатлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйдик.. Ҳар хил материаллардан болаларга мос костюм ва кўйлаклар тикиб чиқара бошладик. Айниқса янги хилдаги оқ дўппиларимиз харидоргирлиги билан ажралиб турди. Шунингдек, дастурхон, кўрпа ва ёстиқ жилдларини тикишни ўзлаштирдик. Хуллас 70 фоиз буюмларимиз янгиланди.

Корхонани етарли маҳсулот билан таъминлаш тадбирлари ҳам олдиндан кўриб қўйилган. Россиянинг турли шаҳарларидан олиб келинадиган маҳсулотлар таннархи тобора ошиб, устига устак таъминот ёмонлаша бошлагач, маҳаллий корхоналарга мурожаат қилишга тўғри келди. Шунга кўра Тошкент, Фарғона, Марғилон комбинатлари билан маҳсулот етказиб бериш юзасидан шартномалар тузилди. Натижада корхонада хизмат қилаётган мингдан ортиқ чеварлар тўла иш соати билан таъминланишди. Корхонанинг бугунги кундаги ютуғида айниқса Маълума Самиғова бошчилик қилаётган попоп цехи, Нодира Парпибоева раҳбарлигидаги дўппи цехи жамоаларининг муносиб улушлари бор. Мана шу илғорларнинг самарали меҳнатлари эвазига бир ойда бир ярим миллион сўмлик маҳсулот тайёрланадиган бўлди.

— Тўққиз ойлик режамизни 16 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш билан якунладик. Бундай юқори кўрсаткични қўлга киритишда жамоамизнинг ҳар бир аъзоси ўзининг муносиб улушини қўшди, — дейди корхона бош муҳандиси Абдурашид Алимбоев бизга.

«Шарқ гули» чет элликлар билан қўшма корхоналар бунёд этишда ҳам диққатга молик ишларни амалга оширмоқда. Корхонада уч ойдан бери Американинг «Позитив инфлу пешианс» компанияси билан ташкил этилган қўшма корхона фаолият кўрсатмоқда. Унинг маҳсулотлари харидоргирлиги билан ўзгалардан фарқ қилади. Қўшма корхона томонидан тайёрланаётган кузги мавсумий кўйлаклар ва костюмларга бўлган буюртмалар тобора кўпайиб бормоқда.

— Истеъмол буюмлари цехи ҳам яқиндан бошлаб яна бир янги маҳсулот билан бойиди, — дейди Саида Ғаниева. — Жамоа чиқинди маҳсулотлардан турли ҳажмдаги совға гиламчаларини тўқиб чиқара бошлади. Ушбу буюмлар дўкон пештахталарига чиқиши билан қўлма-қўл бўлиб кетмоқда. Албатта бозор иқтисодиёти биздан кўпроқ харидоргир маҳсулотларни ишлаб чиқаришни талаб этади. Лекин бу гап билан корхонамиз асосий йўналишини ўзгартириб юборди демоқчи эмасмиз. Бизда қадимдан каштачиликка кенг ўрин берилган. Шуни ҳисобга олиб ўзбек аёллари ҳамиша эъзозлаб келган бу ҳунармандчилик турини янги-янги қирралар билан бойитишга ҳаракат қиляпмиз. Корхонамиз чеварлари томонидан тайёрланаётган сўзана ва палаклар ҳатто жаҳон бозоридан ўз ўрнини топишга ишончимиз комил. Чет элликларнинг корхонамизга бўлган қизиқиши тобора ортиб бораётганлигининг сабаби ҳам ана шундадир.

Корхонанинг бу борадаги келгуси режалари ҳам салмоқли. Масалан, каштачилар яқин кунлар ичида Туркия ва покистонлик ишбилармонлар билан қўшма корхоналар очишни мўлжаллаб туришибди. Ҳозир улар бу ҳақда фикрлашиб, шартномалар тузишга ҳаракат қилишяпти, тажрибалар алмашилмоқда.

— Албатта ҳар бир мустақил корхона биринчи навбатда жаҳон бозорига чиқишни ўз олдига мақсад қилиб қўяди, — дея сўзини давом эттирди Саида Ғаниева. — Ана шундагина унинг иқтисодий қудрати ҳам, ишлаб чиқариш имконияти ҳам ортади. Биз ҳам жамоамиз билан шу йўлдан бориш саъй-ҳаракатидамиз.

Чиндан ҳам корхона йил сайин дадил қадам ташламоқда. Буни ҳиссадорлик жамиятининг ўтган йилги ойлик кўрсаткичлари билан бу йилгисини таққослашдан ҳам билса бўлади. Мана бир мисол. Жамоа ўтган йилнинг тўққиз ойига нисбатан бу йил шу давр ичида миллион сўмликдан ортиқ маҳсулот ишлаб чиқарди. Бунинг устига янги халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқаришдаги қўлга киритилган ютуқларни қўшадиган бўлсак ҳиссадорлик жамияти аъзолари ўз бурчларини сидқидилдан уддалаётганликлари яққол кўзга ташланади.

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ.

Владимир Ткачев ўн йилдан бери сув хўжалиги учун чуқурлик насосларини ишлаб чиқарадиган ҳиссадорлик корхонасида ишлаб келмоқда. Ишнинг кўзини билган бу токарь доимо ҳамкасбларига ўрнак бўлмоқда.

Рустам Шарипов олган суратлар.

Шаҳримиздаги Агрегат заводида ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар республикамиздаги барча машинасозлик соҳасидаги корхона ва ташкилотлар учун жуда зарурдир. Заводда амалга оширилаётган ишлар хусусида корхона директорининг ўринбосари Баҳодир ПАЙЗИЕВ қуйидагиларни гапириб берди:

— Ўтган қирқ йил давомида жамоамиз кўп ишларни амалга оширди. Қирқ йил деб таъкидлаганимнинг боиси 1955 йилдан фаолият кўрсата бошлаган оддийгина кичик цех бугунги кунда йирик корхоналар сафидан ўрин олди. Бу ҳазил иш эмас. Чунки ишлаб чиқараётган бир неча турдаги редукторларнинг ўзи иқтисодиётимизга катта фойда келтирмоқда. Шу боисдан ҳам ҳозирги кунда бозор иқтисодиётининг тақчил дамлари изчил ўрганилиб, асосан уч йўналишда маҳсулот чиқаряпмиз. Биринчиси — Тошкент трактор заводида тайёрланадиган тракторлар учун асосий қисмлар. Иккинчиси — Ўзбекистон машинасозлиги ассоциациясига қарашли бешта завод учун редукторлар чиқаряпмиз. Учинчиси — халқ истеъмол буюмларидир. Агарда бу ишлаб чиқараётган маҳсулотларимиз кўрсаткичини ўтган йилларга солиштирадиган бўлсак салмоқли даражада ўсиш юз берганлигини кўрамиз. Ўтган тўққиз ой ичида ўсиш суръати 100,8 фоизни ташкил этди. Маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми 33 миллион сўмга етди. Олинган фойда эса 28 миллион сўмдан ошиб кетди.

Бундай натижаларга эришишнинг ўзи бўлгани йўқ. Ўйлаб, етти ўлчаб бир кесиб қўйилган қадамлар эвазига бўлди. Нега десангиз 95 фоиз тўлдирувчи маҳсулотлар подшипниклар, болт, гайка ва бошқа қуйиш воситалари авваллари Львов, Харьков, Барнаул, Волгоград шаҳарларидан келтирилар эди. Ҳозир ишимизда мутлақо бошқа томонга ўзгариш бўлган. Бугунги кунда кўпроқ Ўзбекистон ҳудудидаги корхоналар — Чирчиқ қишлоқ хўжалик машинасозлиги, Тошкент трактор заводи, «Ўзқишлоқмаш» ва «Тошқишлоқмаш» ишлаб чиқариш бирлашмаларидан тўлдирувчи маҳсулотлар олаяпмиз.

Янгийўл шаҳридаги «Нормаль» заводидан болт ва шайбалар олиб машинасозликда фойдаланаяпмиз. «Тошкент тўқимачилик машинасозлиги» ва бошқа корхоналардан эса тайёр қуйилган маҳсулотлар олиб ишимизни жонлантираяпмиз.

Бундан ташқари корхона қошида тадбиркорлик билан иш юрита бошлаган кичик корхоналар учун жой ҳам ажратдик. Уларнинг фаолияти халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқаришда катта роль ўйнаяпти. Масалан «Лилия» кичик корхонаси телевизорлар учун тайёрланадиган столларга ғилдиракли оёқчалар ишлаб чиқармоқда. Илгари айнан шу маҳсулот Днепропетровскдан олиб келинар эди. «Промсервис» кичик корхонаси эса заводда тайёрланган полиэтилен маҳсулотларни қадоқлаш билан шуғулланади. Яна бири эса корхона рамзи туширилган ёрлиқларни тайёрлайди.

Бизда фақат кичик корхона эмас, қўшма корхона ташкил этиш умиди ҳам йўқ эмас. Завод ҳудудида фойдаланса бўладиган 15 минг квадрат метр бўш майдон мавжуд. Фақат яхши ҳамкор керак. Чунки жаҳон бозори юзини кўра оладиган маҳсулотлар ишлаб чиқариш истагидамиз. Яқинда Польшадан бир фирманинг вакиллари келиб, ер майдонини кўриб, таклиф ва талабларимиз билан ўртоқлашишди. Яна бир кичкина бўш майдончани афғонистонлик фирма ходимларига ижарага бердик. Улар устки трикотаж кийимлари тайёрлашади. Тайёр маҳсулотнинг асосий қисми завод ишчиларига сотилади. Умуман олганда биз ишлайман деган барча тадбиркор ва ишбилармонлар билан ҳамкорлик қилиш истагидамиз.

Ҳозирги кунда ишларимизни юқори даражага кўтариб олганмиз десам янглишмайман. Сабаби металл прокати доимо танқис бўлар эди. Бу муаммони ҳам ҳал этганмиз. Бекобод металлургия заводи бу борада яқиндан ёрдам бераяпти. Улар билан мустақил шартнома тузиб келганмиз. Бундан ташқари алоҳида бўлим бўлиб ажралиб чиққан маркетинг ва таъминот бўлими маҳсулотларимизни фақат Ўзбекистонда эмас, МДҲ давлатларига ҳам олиб чиқишга кўмакдош бўладилар. Маркетинг бўлимининг сўнгги хабарига кўра бир вақтлар Киев ва Псковдан келтирилган мотор-редукторларга нисбатан заводимизда ишлаб чиқарилган мотор-редуктор анча юқори сифатли ва қувватининг баландлиги билан ажралиб туриши ўз исботини кўрсатаяпти.

Маҳсулотимиз қишлоқ хўжалик ходимларига тез ва ўз вақтида етиб бориши учун бешта вилоятда таянч нуқталари ташкил этганмиз. Ана шу таянч нуқталаридан давлат ва жамоа хўжаликлари ўзларига керакли маҳсулотларни олиб кетаверишади. Агарда ҳар бир хўжалик корхонага келиб-кетаверса, унда йўл учун кўп харажат бўлиши аниқ. Ана шу томонларни ҳам ўйлаб иш қилаяпмиз. Бу иш услубимиз «Завод-истеъмолчи», яъни тўғридан-тўғри алоқа демакдир. Умуман олганда изланишларимиз самараси чакки бўлмаяпти. Яна янги маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун «ЧПУ» русумли дастгоҳимизни қайта таъмирламоқчимиз. Яқинда Германияда ишлаб чиқарилган «ФФА» линияси фойдаланишга топширилди. Шундай қилиб, дадил босилган қадам туфайли биз ўз имкониятларимиздан келиб чиқиб республикамиз иқтисодиётини ривожлантиришга оз бўлсада ўз ҳиссамизни қўшмоқдамиз.

Гулнора САЪДУЛЛАЕВА.

Иш кўзини билганлар

ДАДИЛ ҚАДАМЛАР

ТОШКЕНТ ТАДБИРКОРИ

«ЕВРОЎЗ» МАҲСУЛОТЛАРИ ЧЕТ ЭЛДА

«Евроўз» Ўзбекистон — Германия қўшма корхонаси бугунги кунда 27 хилдан ортиқ халқ истеъмол буюмлари ишлаб чиқармоқда. Телевизор таглиги, ишхона ва меҳмонхона, ётоқхона йиғмалари, курси ва бошқалар шулар жумласидандир.

Яқинда корхона мебелдан ташқари халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқарадиган махсус цехни ишга туширди. Айни пайтда бу ерда хомсурпдан тикилган тўр халта, қоп ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқарилмоқда. Ҳозирги кунда бу маҳсулот чет элларга ҳам жўнатилмоқда. Тўр халта ва қопларга айниқса Германияда талаб катта. Масалан, шу йилнинг ўзида ана шу маҳсулотлар Германияга бир неча марта жўнатилган эди. Немислар ўзларининг мол ўтказиш тармоғи орқали юқоридаги маҳсулотларни сотиб бермоқда. Куни кеча 50 минг АҚШ долларига тенг қоплар Германияга етиб борди.

Ғулом ЮСУПОВ.

Хусусийлаштиришнинг иккинчи босқичи асосида шаҳримизда кўп ишлар қилинмоқда. Кўплаб жамоа корхоналари шахсий корхоналарга, давлат корхоналари эса ҳиссадорлик жамиятларига айлантирилмоқда. Бу борада «Тошшаҳарйўловчитранс» давлат уюшмасига қарашли такси саройларнинг ҳиссадорлик жамиятига ўтиб ишлаётганликлари фикримизнинг далилидир. 3 та такси саройи, «РАФ» жамоаси ва 2-таъмирлаш-техника заводлари хўжалик ҳисобида меҳнат қилишаётир. Уларнинг сафи тобора ортмоқда. Шу боис биз яқинда ҳиссадорлик жамиятига ўтганлиги ҳақидаги рухсатномани олган 1-такси саройи раҳбари Баҳодир СУЛТОНОВ билан янги иш усулининг аҳамияти ҳақида суҳбатда бўлдик.

— Баҳодир ака, ҳозирги кунда жамоангиз аъзолари янгича усулда қандай ишлашмоқда? Умуман хусусийлаштириш борасидаги фикрларингиз билан ўртоқлашсангиз.

— Ҳозирги кун талаби асосида иш юритадиган бўлсак, ҳали кўп ишларни амалга оширишимиз керак бўлади. Чунки мустақилликка эришганимиздан буён амалга оширилган ишларнинг сарҳисоби бунинг исботи бўлмоқда.

Жамоамизда меҳнат қилаётган 580 нафардан ортиқ ҳайдовчи, хизматчи ва чилангарларнинг ишида анчагина ўзгариш сезилган. Тўғри, авваллари корхона хусусий бўлармиш деган гап чиқса, унда тушунча мутлақо бошқача бўлар эди. Ҳозир эса раҳбар ҳам, оддий ишчи ҳам хусусийлаштиришнинг афзал томонларини тушуниб етишмоқда. Шунингдек, бизнинг жамоамиз аъзолари ҳам келажакка ишонч руҳида, бор маҳоратларини ишга солган ҳолда меҳнат қилишаётир.

Ишлаб чиқариш жараёнида хусусийлаштирилган ва ҳиссадорлик жамиятига ўтиб ишлаётган корхоналарнинг ишларидан хулоса қилиб, айрим ҳайдовчиларимиз, айниқса кўп йиллик тажрибага эга бўлганлар давр билан ҳамнафас иш олиб бориш керак демоқдалар.

Умуман олганда қайси соҳада бўлмасин хусусийлашган ҳолда иш юритилса, мулк ўз эгасининг қўлига топширилса, ана шунда ишнинг ривожи ҳам юксак даражада бўлади.

— Демак, бундан кейин шаҳримиз аҳолиси ва меҳмонлари учун такси хизмати турлари янада ортар экан-да.

— Албатта, пойтахт шаҳарда бошқа хизматлар сингари такси хизмати ҳам юқори савияда бўлиши керак. Шунинг учун биз энг аввало машиналарнинг турларини янгилашни режалаштиряпмиз. Ҳозирги кунда шаҳримиз аҳолиси ва меҳмонлари учун 90 та «Даган» фирмасининг енгил машинаси, 40 та «РАФ», 135 та «ГАЗ-24» ҳамда 10 та хўжалик машиналари хизматдадир.

Шуни ҳам айтишим керакки, «ГАЗ-24» русумли машиналарнинг ишлаш қуввати камайиб, улар учун эҳтиёт қисмларни топиш жуда мушкул бўлмоқда. Ҳиссадорлик жамиятига тўлиқ ўтиб, эркин иш бошлаганимиздан кейин, ўзимизнинг валюта ҳисобларимизни очиб олганимиздан сўнг биз «ГАЗ-31» машиналаридан ҳам такси хизмати учун фойдаланмоқчимиз.

Жамоага 1992 йилда охирги марта янги машина олинган. 1993 йилда эса «Даган» енгил машиналари келтирилди. Янги машиналарнинг олиб турилиши ишчиларнинг ишлашига жуда катта таъсир кўрсатади. Уларнинг ишга ва техникага бўлган муносабати мутлақо ўзгача бўлади.

— Янги келтирилган машиналар навбат асосида бериладими?

— Йўқ, бунда кўпроқ ишчининг ишга бўлган муносабати, меҳнат стажи, режаларнинг йил давомида бажарилиши, йўл ҳаракати қоидаларига риоя этганлиги ва бошқа ҳамма икир-чикирлар махсус тузилган комиссия орқали текширилиб кейин берилади.

— Ҳиссадорлик жамиятига ўтиб ишлагандан кейин, бирмунча эркинлик ҳам бўлади. Йўл ҳақини бошқача қилиб белгилашларингиз мумкинми?

— Йўл ҳақи масаласини давлат тарифи асосида олиб борамиз. Масалан, ҳозирги кунда 1 километр йўл босилса йўловчи 6 сўм тўлайди. Биз эса маданиятли хизмат кўрсата олиб, мижозларимизни мамнун қилишимиз керак. Яъни ҳайдовчи йўловчига нисбатан жуда яхши муомала қилиши лозим. Чунки бизнинг соҳада «Йўловчи ҳақ» деган тушунча устун туради.

— Бинобарин шундай экан, айрим такси ҳайдовчилар сингари сизнинг жамоангизда ҳам йўловчини алдаш, буюртмасини бажармаслик ҳоллари ҳам учраб турадими? Агар учраса уларга қандай чора кўрилади?

— Кўз тегмасинку, йил бошидан буён ҳали бундай ҳол содир бўлгани йўқ. Агар бўлиб қолган тақдирда ҳам айбдорга нисбатан жамоанинг ўз қонун-қоидаларига мувофиқ равишда иш кўрилиб, айбдор ишдан бўшатишгача бўлган жазони олади. Енгил машинадаги ҳисоб кўрсаткичлари доимо назоратда бўлиб, ҳар ойда икки марта қаттиқ назоратдан ўтказилади. Ҳисоб кўрсаткичидаги тамға бузилган ёки унинг симлари узилган бўлса, ҳайдовчи жарима тўлаб, тегишли модда билан ишдан бўшатилади.

Бундай нохуш ишлар бўлмаслигининг олдини олиш мақсадида ҳайдовчи ва чилангарлар учун барча шароитлар яратилган. Чунки улар ишни эрта бошлашади. Тонгданоқ корхона ҳовлисидаги чойхонада иссиқ нон ва қайноқ чойлар тайёр туради. Озода ва саранжом бўлишлари учун душхонамиз ҳамиша очиқ. Шунингдек иш билан банд бўлган ҳайдовчининг вақти янада тежалсин деган мақсадда «Тошкент» давлат хўжалигидаги ёрдамчи хўжалигимизда етиштирилаётган мева-сабзавотлар келтирилиб, шу ерда тарқатилади. Яқинда махсус тиш даволаш хонасини фойдаланишга топширдик. Керакли дори-дармонларга корхона ўз ҳисобидан маблағ ажратди. Ишчиларимизнинг меҳнат таътилларига чиқиб кетишаётганда ҳам албатта, моддий ёрдам кўрсатилади.

— Бундан кейин амалга оширилиши лозим бўлган режаларингиз қандай?

— Энг аввало барча ҳужжатларни ҳамда ҳисоб рақамларимизни очиб, ўз соҳамизнинг етук мутахассиси сифатида хорижий фирмалар билан дадил иш юритишни йўлга қўйишимиз керак. 1990 йилда корхона ҳудудида бошланган қурилишни охирига етказамиз.. Ҳозир темирчилик ва силлиқлаш устахоналари битказилиб, улар янги иш ўрнида ишлашяпти.

Дарвоқе, корхона режаларини уддалашда ҳамда намунали хизмат кўрсатишда кўп йиллардан буён меҳнат қилаётган ота-бола Рихсибоевлар, Носир Муҳаммаджонов, Тоир Салоҳиддинов, Ҳожи ака Норматов, Эркин Убайдуллаев, Ҳошим Алимов ва бошқаларнинг ҳиссаси катта бўлмоқда. Уларнинг маслаҳатлари асосида ёшларни ҳайдовчилик касбига ўргатишни ҳам йўлга қўйдик. Ҳозир 35 нафар ёш йигит корхона ҳисобидан ҳайдовчилик касбига ўқитилмоқда. Хуллас, астойдил енг шимариб, белни маҳкам боғлаб ишлайдиган пайт келди.

Суҳбатдош Гулзода АБДУЛЛА қизи.

Хусусийлаштириш — давр талаби

ЯНГИ УСУЛ АФЗАЛЛИКЛАРИ

Бозор иқтисодиёти шароитида унинг талабларидан келиб чиққан ҳолда, тадбиркорлик билан ўз фаолиятини юритаётган корхоналар сони тобора ошиб боряпти. Қўшма ва кичик корхоналар, ҳиссадорлик жамиятлари шулар жумласидандир. Шайхонтоҳур туманида иш юритаётган хусусий кичик корхона ҳам буюртмачилар истагига кўра ёғочдан ром ва эшиклар ишлаб чиқармоқда. Ака-ука Абдурашид, Абдужалил, Абдунаби, Абдуфаттоҳ, Абдуқаюм Расуловлар ишлаётган бу хусусий корхона ҳозирги кунда ёғочдан уй жиҳозлари, ром ва эшиклар тайёрламоқда.

Дилкаш суҳбатлар

РАНГИН СЕҲРЛАР

Ўтган йили кузда Шарқ миниатюра санъати тўғрисида мақола ёзишни мўлжаллаган кезларимиз қўлимизга болалар журнали «Гулхан» саҳифасида чоп этилган ёш рассомнинг чизган рангтасвир иши тушиб қолиб, сақлаб олиб қўйган эдик. Ундаги «Янги ғазал» асари Тошкентдаги 185-мактабнинг 6-синф ўқувчиси Шомаҳмуд Муҳаммаджонов чизган расм эканлиги ёзиб қўйилган эди. Анча пухта чизгига, ранглар жилосига, маълум композиция ечимига асосланган тасвирдаги улуғ зот шоирлар султони Алишер Навоий эканлиги бир қарашдаёқ идрок этилиши ҳар қандай кишини ҳайратга солади. Унда қўлланган чизиқлар нозиклиги, ранг-тусларнинг ўзаро мутаносиб топилганлиги ва энг қизиқарли томони — Шарқ миниатюралари руҳида яратилганлиги бўлажак «катта рассом» ҳақида ўша пайтдаёқ «сўзлаган» эди.

Яқинда мўъжаз рангтасвирлар яратиш санъатининг устаси Шомаҳмуд Муҳаммаджонов ишлаётган нуфузли институтнинг «Қўлёзмаларни таъмирлаш хонаси»да бўлиб, у билан суҳбат қурдик.

— Шомаҳмуджон, тасвирий санъат оламига кириб келишингиз қандай кечган? Мўйқалам усталаридан кимлар сизга устози аввал бўлган?

— 1968 йилда Алишер Навоийнинг 525 йиллиги арафасида адабиётшунос олим Ҳамид Сулаймон ойнаи жаҳонда чиқиб гапирган эдилар. Мен Алишер Навоий асарлари мавзусида ишланган 50 тача расмлар чизганман ва Ҳамид Сулаймон ҳузурига борганман. У киши орқали Ўзбекистон халқ рассоми Чингиз Аҳмаров билан учрашганман. Ўшанда Алишер Навоий номидаги Адабиёт музейи янги ташкил этилган пайтлар эди. Сўнг Ҳамид ака ёрдамида шарқ тилларидан туркча, форсча ва арабчани ўргана бошладим. Чингиз Аҳмаров менга қаламтасвир ҳамда композициядан сабоқ берганлар. Ҳамид Сулаймон Шарқ миниатюраси тарихи, технологиясини ўргатган эдилар. Павел Беньков номидаги Республика рассомлик билим юртида ўқиган давримда ҳам асосий дарс ўқув топшириқлари билан бир қаторда кўплаб миниатюралар композициясини яратишимга тўғри келган. Чунки ўзим мустақил ижодий ишлашни ёқтирар эдим. Диплом ишим ҳам шу мавзуда — Шарқ миниатюрасидан бўлганди. «Қонун ас-суар» китобини ўқиб, ундан фойдаланиб, илгариги даврларда қўлланилган мўъжаз суратлар ишлаш технологиясини билиб олганман.

Билим юртида бизга рассом Николай Шин таълим берган. У композицияда, миниатюра санъати йўналишида ишлашимга хайрихоҳ, шу билан бирга қаламтасвирни пухта ишлашим лозимлигини доимо уқтирарди. Аммо айрим рассом-ўқитувчилар баъзан кўриклар ўтказилган пайтларда мустақил ижодий йўналишдаги изланишларимга турлича фикрлар ҳам билдирган эдилар.

Учинчи курсда ўқиётганимда Чехословакияда ёш рассомлар ижоди бўйича танлов ўтказилган. Унда Марказий Осиё тарихига оид мавзулардаги тўртта ишим билан қатнашганман ва биринчи ўринни олганман. Чехославакияда кўргазма ўтаётганда мени ҳам чақиришган, дипломни топширишгани ёдимда.

Миниатюра билан шуғулланишимнинг дастлабки босқичининг якуни сифатида диплом ишим ҳам «Ўрта Осиёда китобат санъати тарихи» мавзусида бўлган. Музейда ўрганганларим шу ишда тугалланган бир кўринишда тасвирий лавҳаларда амалга оширилган эди. Ўша дастлабки катта ижодий ҳимояси пайти Чингиз Аҳмаров ҳам қатнашиб, ўз ижобий фикрларини ўртоқлашганди. Николай Шин эса Ўзбекистонда миниатюра санъати ривожи қайтадан бошланаётганлигини эътироф этиб, гапирганди.

— Билим юртини муваффақиятли битиргандан сўнг фаолиятингизни қаерда давом эттиргансиз?

— Билим юртининг наққошлик бўлимини битирган дўстим Маъруф Салимов иккаламиз «Ёдгорлик» фабрикасида ишлай бошлаганмиз. Турли совға буюмларига локли бўёқларда нақшинкор безаклар ва мўъжаз рангтасвирлар ишлаганмиз. Бундай услубда ишлаш ўша пайтда халқ амалий санъати ва қадимги миниатюра санъатининг ўзига хос синтези илк тажрибаси бўлган эди.

— Нега фабрикада ишлайвермагансизлар?

— Мени ўша пайтда янги ташкил бўлган «Усто» бирлашмасига таклиф қилишди. У ернинг директори Шохалил Шоёқубов эди. Ўзбекистонда илк марта локли миниатюрани янада ривожлантириш бўйича ишлар бошлаб юборилди. Чингиз Аҳмаров ўша устахонада бизга раҳбарлик қилган эди. У ерда 20 га яқин мусаввирлар билан ижодий иш олиб бордик. Шу соҳада ҳали ҳам ишлаб келаётганлардан Хуршид Назиров, Тоир Болтабоев, Ғайрат Камолов, Содиқ Қорабоев ва бошқа ижодкорларни мисол қилиб келтиришимиз мумкин.

«Усто» бирлашмаси жой масаласида муаммоларга дуч келиб вақтинчалик тарқалиб кетганидан кейин 1982 йилдан бошқа ишга, ҳозирги хизмат жойим Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтида таъмирлаш бўлимида катта илмий ходим сифатида ишлаб келмоқдаман.

— Бу ерда қандай ишлар билан машғул бўласиз?

— Фаолиятим қадимги шарқ қўлёзма китобларини таъмирлаш, уни ҳар томонлама пухта ўрганишдан иборат. Бугунги кунда ҳам илгариги анъаналарни давом эттириш бўйича изланишлар олиб бормоқдаман. Менинг ишим асосан миниатюра рангтасвири бўйича ижодий йўналишга эга.

— Унга бевосита кўҳна қўлёзмаларни аслидагидек қилиб тиклаш ҳам кирадими?

— Албатта. Бундан ташқари жилдсозлик, ҳаттотлик, қоғоз тайёрлаш санъатини тиклаш ишларини амалга оширдим. «Самарқанд қоғози» технологияси илмий-амалий томондан ўрганилиб, қайтадан тикланди. Бу қоғозлар илгариги замонларнинг ноёб, камёб қўлёзмаларини таъмирлашда жуда қўл келмоқда. Шундай қилиб қадимги анъаналар давом эттирилмоқда. Масалан, «Абри баҳор» — қоғозни безатиш санъати турларидан бири бўлиб, ундан миниатюра рангтасвири яратиш учун ва бошқа зийнатлаш ишларида фойдаланилиб келинмоқда. Навоий номидаги адабиёт музейида бошланган изланишлар миниатюра санъати билан узвий боғлиқ эди. У шу кунга келиб ўзига хос натижаларини бермоқда, тобора ўз такомилини топмоқда. Қайта тикланиб, истеъмолга киритган услубларда яратилган қўлёзма китоб намуналари кўплаб кўргазмаларда намойишга қўйилди. Ўзимизда ҳам, чет мамлакатларда ҳам...

— Сизлар тайёрлаб ишлаётган қоғознинг кимёвий таркиби ҳам худди қадимги қўлёзмаларники каби тайёрланганми?

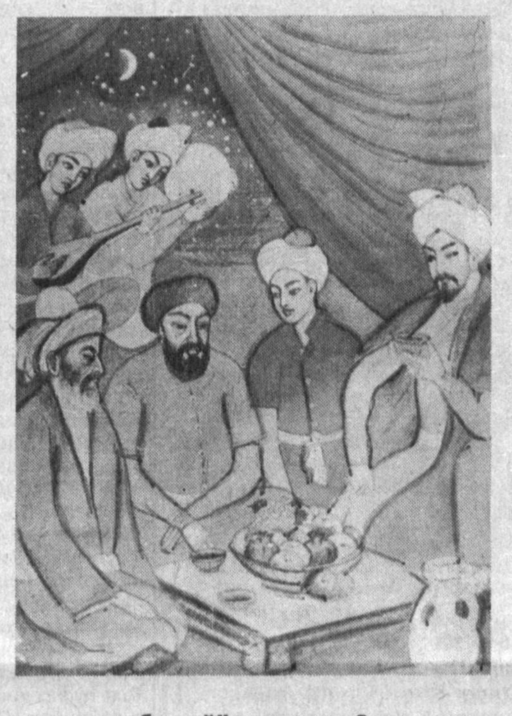

— Ҳа, худди шундай!

— Бундан бир неча йиллар бурун тасвирий санъат ихлосмандлари: «Щомаҳмуд бир қўлёзма китоб тайёрлабди. Ундаги ҳамма жараёнлар қадимги пайтлардагидек бевосита қўлда жуда маҳорат билан бажарилган эмиш. Қоғози ҳам махсус технология бўйича тайёрланган ҳаттотлик санъати билан ёзилган матни, миниатюралари жуда ажойиб чиққан экан. Америкадаги нуфузли, обрўли музейлардан бири сотиб олиб экспозициясига қўйибди. Ўзимизнинг музейлар уни қўлдан чиқариб юборибди-да» деган гапларни бир қувониб, бир куюниб айтиб юришган эди...

— Тўғри, шундай бўлган. Унақа қўлёзма китобларнинг бир нечтасини жуда кўп вақтимни сарфлаб тайёрлаган эдим. Улардан бири «Девони луғатит турк» — Маҳмуд Қошғарий асари (XI аср қўлёзмаси) Ўзбекистон халқлари тарихи музейида сақланади. Китоб шаклида ёзиб, миниатюралари ҳам безакдор қилиб ишланган «Алишер Навоий девони» (XV аср қўлёзмаси) эса «Усто» халқ амалий санъати бирлашмаси томонидан Японияга юборилган. Қадимги ҳинд китоби — «Калила ва Димна» асарини ҳам қўлёзма китоб қилдим. Унда улуғ мусаввир Камолиддин Беҳзод даври китобат санъати амалларини, миниатюра санъати анъаналарига содиқ қолиб ўз қўлим билан зийнатладим. Ана шуниси ҳали сиз эслаб ўтган қўлёзма китоб намунаси эди. У ўз пайтида қадр топиб АҚШдаги «Метрополитен» тасвирий санъат музейи учун сотиб олинган. Юқорида айтиб ўтилган қўлёзма китобларнинг барчаси ўзбек тилида бўлиб, араб ҳарфларида қадимги ҳуснихат билан ёзилган.

— Кейинги йиллардаги ижодингизда муҳим аҳамият касб этган ижодий, илмий-амалий сафарларингиз ҳақида ҳам гапириб берсангиз...

— 1991 йилнинг февраль-сентябрида 6 ой мобайнида Американинг Нью-Йорк, Вашингтон, Сиэтл шаҳарларида бўлдим. Ўша жойларда 3 та шахсий кўргазмам бўлиб ўтди. Намойиш қилинган асарларимнинг айримлари сотиб олинди. Қолганларини қайтиб олиб келганман.

— Тахминан ана шундай ишлардан қанчаси мавжуд шахсий жамғармангизда? Уларни яқин орада бирор жойда намойиш этдингизми?

— Яқинда ҳамкасбим Маъруф Салимов иккаламиз Эрон Ислом Республикасида сафарда бўлдик. Август, сентябрь ойларида у ердаги қадимги қўлёзмаларни таъмирлаш ишлари билан батафсил танишиб чиқдик. «Мариший» номидаги китобхонада ўз ижодий ишларимни ҳам намойиш этдим. Улар биздан, биз эса улардан ўргандик. Ўзаро фикр-мулоҳазаларимизни ўртоқлашдик.

— Алишер Навоий номидаги адабиёт музейида ишлаган вақтингизда яратган миниатюра асарларингиз у ерда ҳам борми, сақланганми?

— Абдулла Қодирийнинг «Меҳробдан чаён» романига 1974-75 йилларда ишлаган миниатюраларим, унга яқин бошқа ишларим музей фондидан ўрин олган эди...

Шомаҳмуд Муҳаммаджонов қадимий санъат сирларини ўрганиш ва қайта тиклаш борасида жуда кўплаб мураккаб, заҳматталаб ишларни бажарган. Уларни қисқа вақт давомида батафсил айтиб, тасвирлаб бўлмайди. Энг муҳими уста мусаввир, ҳаттот эришган ютуқларидан мағрурланганини сезганимиз йўқ. Камтар, ўзининг ижодига нисбатан талабчан, эришган муваффақиятларидан эсанкирамай олға интилаверадиган, ўзи севган соҳа сир-асрорларини янгича бир ноёб кўринишда кашф этаверадиган, жонсарак ижодкорлар табиатан шундай сифатга эга бўлишади.

Баҳром ТОЖИЕВ,
Темур УБАЙДУЛЛАЕВ.

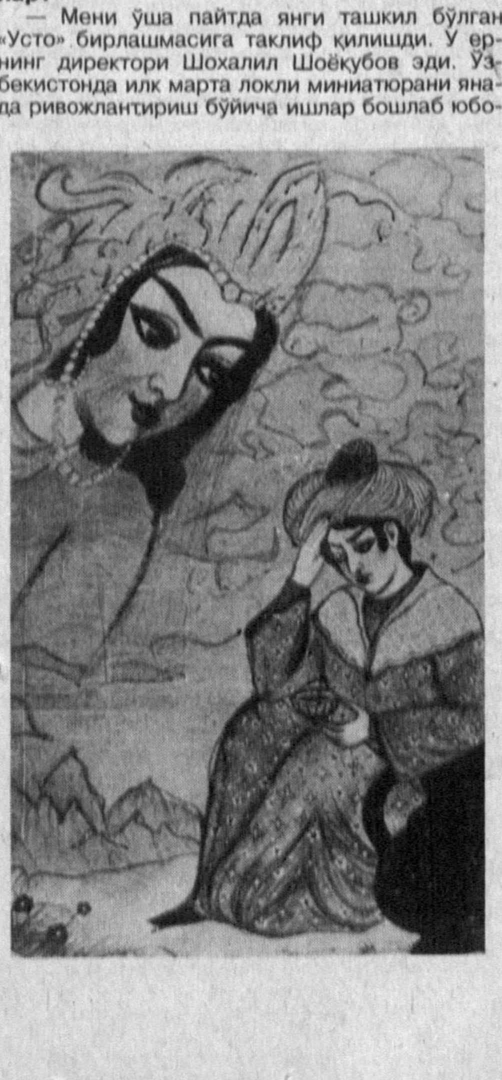

СУРАТЛАРДА: мусаввир Шомаҳмуд Муҳаммаджонов яратган миниатюра асарларидан намуналар.

Инсон саломатлиги йўлида

ТЕХНИКА ВА ТИББИЁТНИНГ ҲОСИЛАСИ

Бугун 1-Тошкент Давлат тиббиёт институтида рентген нурлари кашф этилганининг 100 йиллигига бағишланган илмий-амалий анжуман ўз ишини бошлади. Бундай сананинг аҳамияти хусусида Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг бош рентгенологи Эркин Шомирзаев билан суҳбатлашдик.

— Эркин Ҳакимович, аввало рентген нурларининг кашф этилиши тарихи хусусида тўхталсангиз.

— Бундан юз йил муқаддам, яъни 1895 йил 8 ноябрь жума куни немис олими Вильям Конрад Рентген ўз тажрибахонасида айрим тадқиқотлар ўтказаётиб, шундай бир ажойиб ҳодисанинг гувоҳи бўлади. Кўзга кўринувчи нурларни ўтказмайдиган қора қоғозга ўралган крукс трубкаларидан юқори кучланишли ток ўтказилганда барийнинг платина-цианистли кристаллари тасодифан ёрқин яшил ранг бера бошлади. Олим токни узиши билан ёрқин ранг йўқолди. Бундан у шундай хулосага келадики, бу нурлар трубка катогидан чиқадиган нурлар эмас, балки шу пайтгача номаълум бўлган «икс» нурлар бўлса керак. Ушбу кашфиётдан олдин ҳам крукс трубкалари билан ишлаган бошқа тажрибачилар бу нурларни кузатишган эди. Лекин улар бу нурларнинг хусусиятларини тушунтириб беришолмаган. Шундай тадқиқотчилардан бири физик Ленард эди. Рентген етти ҳафта давомида бу нурларнинг хусусиятларини ўрганиб чиқиб, ўша йилнинг 28 декабрь куни янги нурлар тўғрисидаги биринчи маълумотларни 27 та тезисда ифодалади ва уни Вюрцбург физика-тиббиёт жамияти раисига топширди. Бир неча кундан сўнг матбуотда «1896 йил — Рентген йили» дея эълон қилинди.

— Юртимиз тиббиёти соҳасига илк бор рентген нурларидан фойдаланиш усули қачон ва қай тарзда кириб келди? Унинг дастлабки амалиётчилари кимлар эди?

— 1910 йили Тошкентга иккита хорижий рентген жиҳози олиб келинди. Уларнинг бири ҳарбий госпиталга, иккинчиси эса хусусий касалхоналардан бирига ўрнатилиб, бу жойларда дастлабки рентген хоналари очилди. Бу муассасаларнинг бирида рентгенолог сифатида ишлаган дастлабки олим профессор С. Слоним эди. 1923 йили илк бор Ўрта Осиё Давлат университети (ҳозирги Тошкент Давлат университети)нинг тиббиёт факультети таркибида рентген-радиология услубий маркази иш бошлади. Унинг раҳбари С. Молчанов эди. Шундай қилиб юртимизда рентгенология соҳаси аста-секинлик билан ривожлана бошлади, тиббий муассасаларда рентген хоналари кўпая борди. Шу билан бир қаторда аппаратларнинг турлари, улар ёрдамида бажариладиган текшириш усуллари кенгайди. Маҳаллий миллат вакилларидан мутахассислар тайёрланди. Илмий ишлар доираси кенг қулоч ёйди. Шу тариқа рентгенология соҳаси алоҳида мавқега эга бўлган фан даражасига етди. Бу соҳадаги ютуқларни амалиётга тадбиқ этиш мақсадида 1958 йили Тошкентда дастлабки Рентген радиология-онкология илмий-тадқиқот институти очилди. Ушбу институт Ўзбекистон рентгенологияси ривожига асос солди. Рентгенология соҳасини ҳозирги даражасига етказишда салмоқли ҳисса қўшган олимларимиз қаторида Н. Кузнецов, А. Несис, С. Стекольников, К. Никишин, Б. Калмиков, М. Мидзиевич, А. Аджимолаев, Ш. Абрамов, Ж. Абдурасулов, Ж. Маҳсумов, А. Мансуров ва бошқалар номини келтириш мумкин.

— Бугунги кунда жаҳон тиббиётида рентгенология соҳасининг аҳамияти қай даражада?

— Ҳозирги жаҳон тиббиётида бирор соҳа йўқки, унда рентген нурлари ишлатилмасин. Ҳатто тери, кўз, асаб хасталикларини даволашда ҳам бу нурлар кенг қўлланилмоқда. Бу борада инсон танасининг турли аъзоларини кўришда рентгенологиянинг ҳар хил усулларидан фойдаланилади. Асосан физиатрия, онкология, ортопедия-травматология ва бошқа соҳаларнинг ҳозиргача эришган ютуқларини рентген нурлари ёрдамида тасаввур қилиш қийин. Чунки рентгенология ички аъзоларни пичоқсиз қаватма-қават кесиб кўрсатгандек гап. Бугунги кунда бу соҳа тараққиёти бир неча йўналишларда давом этмоқда. Бунда рентген асбоб-ускуналарини такомиллаштириш, ҳали ўрганилмаган инсон аъзоларини ҳам тадқиқ этишга ўтиш, реактив кимёвий моддалар самарадорлигини ошириш аъзоларни турли ҳолат ва кесимларда ўрганишда маълум мақсадларга эришиш кабилар асосий эътибордадир. Бу ишлар ўзининг кутилган ҳосиласини бермоқда. Чунончи, эришилган сўнгги ютуқлар ёрдамида инсон аъзоларида содир бўладиган жараёнларнинг нафақат шакли ва жойи, балки ҳажмини ҳамда бошқа аъзолардаги ўзгаришларни ҳам аниқлаш мумкин.

— Юртимиз тиббиётида рентгенология соҳасининг келажаги қандай бўлади, яъни ҳозирда қандай мақсадлар йўлида тадқиқотлар олиб борилмоқда?

— Рентген нурлари кашф қилинганга қадар жаҳон табобати ходимлари инсон ички аъзолари ва уларда кечадиган жараёнларни кўра олмас эдилар. Фақат ўта истеъдодли одамларга, хусусан Абу Али ибн Синога махсус усулларда дард маълум бўларди. Рентген нурлари пайдо бўлгач бу имконият барча тиббиёт ходимларига берилди. Шу билан бирга у мустақил фанга айланди. Рентгенология техникани тиббиёт билан узвий боғловчи соҳадир. Айтмоқчиманки, техника тараққиёти ўзи билан бирга рентгентология тараққиётига ҳам йўл очади. Бугунги кунда бу соҳада асосан ионсиз контраст моддаларни қўллашни янада кенгайтириш, компьютер томографлар сонини ошириш, ядро-магнит резонанси томографларини қўллаш кабилар устида изланишлар олиб борилмоқда. Шунингдек ҳозирги ички имкониятларни тўла ишга солиш, мутахассисларнинг ишга бўлган масъулиятини ошириш, тиббиёт тармоқлари орасидаги узвий боғланишларни йўлга қўйиш билан рентгенологик хизматни тартибга солиш кабилар ҳам соғлиқни сақлаш ходимларининг диққат марказида турибди. Булар натижасида тиббий хизмат кўрсатиш жараёнининг катта қисмини поликлиникаларда амалга ошириш ва шу билан тиббиётнинг бундай ёрдамини халққа яқинлаштириш мақсади кўзланган. Рентгенологиянинг барча тармоқларида, шунингдек мутахассислар тайёрлашда электрон-ҳисоблаш машиналарида кенг фойдаланиш ҳам мўлжалланмоқда. Бу тадбирларнинг ҳаммаси юртимизда рентгенология соҳасини ривожлантириб, нафақат жаҳон талаблари даражасига етказиш, балки жаҳон рентгенология соҳаси тараққиётига ҳисса қўшишга ҳам қаратилган.

Абдумалик
АБДУРАҲМОНОВ
суҳбатлашди.

Нуқтаи назар

ТАРБИЯ ОМИЛЛАРИ

Келажагимиз ёшларники. Шунинг учун ҳам фарзандларимизни тўғри тарбиялаш ва уларни ахлоқли, одобли қилиш борасида ҳар томонлама таълим бериш, илмли қилиш бугунги куннинг асосий вазифасидир. Айниқса ишбилармон, тадбиркор ва маданиятли мутахассисларга эҳтиёж кучли бўлган, бозор иқтисодиётига ўтилаётган мустақил мамлакатимизда тарбия муаммоси ҳар галгидан кўра долзарб ва муҳимдир.

Аслида, тарбия жараёни қуйидаги уч омилнинг кетма-кет ва уйғунлашган ҳолда амалга оширишда намоён бўлади.

Феъл-атворнинг содир бўлиши. Ушбу омилнинг айрим белгилари туғма бўлади ва жуда кичикликдан тарбия жараёнида шаклланиб боради. Унинг дастлабки кўринишлари кўникма ва одат шаклида намоён бўлади ҳамда булар вақт ўтиши билан бола вужудида маҳкам ўрнашиб қолади, шунда уларни ўзгартириш жуда қийин бўлади.

Маълумки, фарзандларимиз тарбиясининг илк қадамлари оиладан бошланади ва шакллана боради. Демак, оиланинг таянч устуни бўлмиш ота-оналар фарзанднинг дастлабки тарбиячиларидан биридир. Шунинг учун ҳам ота-онанинг (айниқса отанинг) оилада, қариндош-уруғлар даврасида, маҳалладошлар ўртасидаги мулоқоти, обрў-эътибори ибратга арзигулик бўлиши лозим. Хуллас, тарбия замирининг илк қадамида ота-онанинг роли жуда масъулиятли. Модомики шундай экан, ота-оналаримизнинг тарбия жараёнида олиб бораётган саъй-ҳаракатлари бугунги кун талабига жавоб бера оладими, деган саволнинг туғилиши табиий.

Бу жараёнда ота-оналаримиз миллий урф-одатлар ва қадриятларимиз, ўтмиш маданий меросимиз ҳамда дунёвий ва исломий илм ақидалари билан уйғунлашган ҳолда тақлид қилиб, ишонтириш усуллари билан бола вужудида кўникмалар билан одатлар ҳосил қила олса тарбиянинг бу омили бўйича мақсадга оид ишлар қилган бўладилар. Бунинг учун эса ота-оналар маънавиятини бойитишимиз, бува-бувиларимиз (уларни қариялар уйига олиб бориб қўймасдан) бой тажрибасидан, авлоду аждодларимиз тарбия сабоғидан фойдаланишимиз лозим, деб ўйлайман.

Ўғил фарзандларимиз тарбияси билан асосан оталари, бувалари, амакию тоғалари шуғулланса мақсадга мувофиқ бўлади. Чунки ўғилларимиз ҳам маънавий, ҳам жинсий таълим-тарбияни ва жасурлик, марддлик, меҳр-шафқат, диёнатли бўлиш хислатларини улардан ўрганади-да. Ҳаттоки, тўрт ёшгача мўлжалланган эртаклар ҳамда мультфильмларда ўғил болалар учун ўзига хос ибрат оладиган жасурлик, ботирлик, ватанпарварлик, фидойилик хислатлари кўпроқ намоён бўлган бўлиши лозим деб биламан.

Қизалоқларимиз эса оналари, буви, амма-холаларидан ҳаё-ибо, нафосат, меҳрибонлик, ғамхўрлик нури таралиб турадиган хислатларни эгаллаши лозим. Бу борада ҳам жиддий ўйлаб кўришимиз лозим. Масалан, улуғ бобокалонимиз Мирзо Улуғбек тарбиясининг шаклланишида момоси Сарой Мулкхоним ва махсус муаллим — қиссахон Ҳамза ибн Али Тусий ижобий ўрин ўйнаганлар.

Фарзандларимиз тўрт ёшга тўла бошлагач, энди уларда эътиқод кўникмаларини ҳосил қила боришимиз лозим.

Эътиқод — тарбия занжирининг иккинчи омили бўлиб, жуда мураккаб жараён. Фарзандларимиз зеҳнини ўстириб, ақлини пешлайдиган ўйинларни ўйнатишимиз, юмушларни бажаришга ундашимиз, хат-саводини чиқариш йўлида олдиларига мақсад қилиб қўйишимиз лозим. Бола бирор нарсага эътиқод қилмаса, унинг фикрлари тарқоқ ва бетайин бўлади. Ўғил фарзандларининг келажагини ўйлаган оталар уларни турли (эркакларга хос бўлган) ишларга жалб қила боришлари лозим. Масалан, ўтин ёриш, ер чопиш, молларга қараш, қор кураш, сузиш-чўмилиш, балиқ овлаш ва бир қатор спорт турлари билан шуғуллантириш, шунингдек ҳарбий соҳага алоқадор содда машқларни бажартириш лозим. Шулар билан бир қаторда онасини, опа-сингилларини ҳурмат қилиш, эъзозлаш, уларга меҳр-шафқатли бўлишни сингдира бориш лозим. Бас шундай экан, оталаримиз ўғиллари тарбиясини оналарга ташлаб қўймасдан вақт ажратиб ўзларининг ҳақиқий келажакларини яратишлари лозим. Қизалоқларга эса оналари, бувилари кичиклигидан бошлаб саранжом-саришталикка, нафосатли, меҳр-оқибатли, сабр-бардошли бўлишга ва мулойим сўзлашга ўрганишларини назоратга олишлари зарур.

Дарҳақиқат, инсон қалбида ўзи муқаддас деб билган ғояга кучли ишонч бўлмаса, унинг курашлари ярим йўлда қолиб кетади. Чунки инсон нимагадир ишониши, ҳамиша олға интилиши, нимагадир эришувини орзу қилиши керак. Хўш, бугунги кунда кўпчилик ёшларимизда, аксарият, болаларда эътиқод етарлими? Баъзи ўқувчиларда мактабга нисбатан, талабаларда махсус ва олий таълимга нисбатан эътиқод қандай? Наилож, бугун айрим ўғил-қизларимиз пул топиш йўлига тушиб кетиб на билим олишга, на бирор ҳунарга эга бўлишга интилмоқдалар. Ахир, мамлакатимизда бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнида тижоратга (олибсотарликка эмас) кенг йўл очиб берилди. Шу тижорат маданиятини эгаллаш учун ҳам илм олиш керак-ку! Наҳотки, майда олибсотарчилик билан пул топиш йўлига кириб кетаётган ёшларимиз ўз келажагини ўйламайдилар. Уларнинг ота-оналаричи?

Тарихдан маълумки, пул топишга муккасидан кетган ёшларимизда меҳр-шафқат, диёнат, инсофу тофиққа ўрин қоладими? Афсуски, йўқ! Уларнинг келажаги нима бўлади? Ахир ҳаёт пул билан ўлчанмайди-ку! Шунинг учун ҳам азиз, меҳрибон оналаримиз бир ўйлаб кўрсинлар, тарбиянинг бундай тарзда кетиши келажагимизни безамайди.

Ўтмиш тарихимизга бир назар солайлик. Нега Машраб дорга осилди? Нега Ал-Хоразмий, Ибн Сино, Беруний, Фурқатлар сарсон-саргардон, юртма-юрт кезишди. Чунки улар ўз эътиқодларидан қайтмадилар. Эсланг, Рудакий шу эътиқоди учун кўзидан, Мирзо Улуғбек эса бошидан жудо бўлди. Ўз эътиқодидан қайтмаган Абдулла Қодирий, Усмон Носир, Абдулҳамид Чўлпон, Абдурауф Фитратлар ҳаётдан армон билан кўз юмдилар.

Модомики шундай экан, эътиқод инсонни қоядек бақувват, дарёдек тошқин ва она сутидек ҳалол қилади. Шунинг учун ҳам биз тарбиянинг йўналиш ва тизимини ишлаб чиқишимиз даркор.

Дунёқарашнинг шаклланиши — тарбия тизимининг учинчи омили бўлиб, у ҳам кичикликдан ривожланиб боради. Айниқса, бола дунёқарашининг шаклланишида боғча ва мактаб тарбияси ҳамда ўқитиладиган билимларнинг асослари муҳим роль ўйнайди. Хўш, мактаб болаларида изчил дунёқарашни шакллантиришда ушбу муқаддас вазифани бажара оладими?

Афсуски йўқ! Чунки баъзан дарслар хўжа кўрсинга ўтилгани, баъзи бир ўқитувчиларнинг лаёқатсизлиги туфайли ёинки фундаментал фанлардан бўлмиш математика, информатика, физика, химия, хорижий тиллар ўқитувчиларининг мактабларда етишмаслиги орқасида (шу фанлардан билими жуда саёз) етуклик гувоҳномасини олган ёшларнинг онг тушунчасига эътибор берсак, уларда дунёқарашнинг саёзлиги, ноилмий эканлиги сезилиб қолмоқда. Бундай ҳолатнинг олдини олиш зарур деб биламан.

Ахир, жаҳон миқёсига кўтарилаётган бугунги кунда инсон **чуқур маънавий юксалишга эга бўлиши учун феъл-атвор, мустаҳкам эътиқод ва юксак дунёқараш** чамбарчас боғланиши зарурий шартдир. Бизда содир бўлаётган таълим-тарбия жараёнида ҳар бир ота-она, педагогларимиз ва маҳалла аҳлининг биргаликда бажарадиган вазифалари ғоят масъулиятли ва муқаддас эканлигини улар асло унутмасликлари керак.

Ҳабиба ИКРОМОВА,
техника фанлари доктори,
профессор.

Ўзбек адиблари — «Оқшом» учун

МИРМУҲСИН,

Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

ТУРОН МАЛИКАСИ

(Тарихий романдан парча)

(Охири. Боши газетанинг ўтган сонида).

— Муҳтарам отам Маликшоҳ зоти поклари чекинишни, қочишни қаттиқ қоралардилар. Фақат тахту тожга, ҳукмдорга эмас, Туронзаминимизга садоқатли бўлмоқликни таъкидлардилар. Ислоҳингизга яна бир ният киритинг, менинг отажонимнинг ёлгиз васиятлари парчаланган Турон заминни бирлаштириш эди. Мустақил фикри йўқ, хотин олса ҳам қўғирчоқ ўйнаб юрадиган заиф инсонларга садоқат билан хизмат қилмоқнинг ўзи гуноҳ! Тушунаётирсизми! Туронзаминга, улусга, авомга садоқатлик бўлмоқ лозим.

— Маликам, ҳақ сўзлайсиз. Туронзамин бирлашмоғи лозим! Аммо мен бирданига бундай катта қадам ташламайман! Мен тожу тахт фидоийсимен ва уни ҳамма вақт ҳимоя қилғум! Керак бўлса жонимни фидо этамен!

— Бўлмаса, ўша тожу тахтни кучоғлаб ётаберинг! — деди хохолаб. — Унга қўшиб валиаҳдингизни, шаҳзодангизни ҳам кучоғлаб ётаберинг!

— Ха-ха-ха-ха! — Улар икковлари яна баробар кулиб юборишди. Бу қаҳқаҳани айвондагилар эшитган бўлсалар керак. Бир муддатдан сўнг Шоҳсанам ичкарига дугонаси Қутлуғбека ёнига кириб кетди, амир бўлса сув бўйида андек ҳаёл суриб туриб, кейин шоҳайвонга борди — бунда дастурхон устида уни кутиб ўтирган амир Музаффар тамғоч ҳазратлари билан ҳарбий масалаларни маслаҳатлаша бошлади.

2.

Подшоҳ амир Алп-Арслонга Хуросон жангида матонату қаҳрамонлик кўрсатгани учун димишқий[1] шамшир туҳфа этгани, кўп ўтмай уни лашкарбоши этиб таъйинлагани ёш амирга қанот бағишлаб, шу қунлардан бошлаб юрагига ўрнашган мақсад — лашкарни ислоҳ этиб, қайтадан тузмоққа астойдил киришмоқ эди.

Амир бу ҳақда тезда Йинол-тегин ҳазратларига мурожаат этиб, ундан ҳам яхши маслаҳатлар олгач аниқ режалар билан подшоҳ Олий ҳазратлари ёнига киришни мўлжаллади. Йигирма ёшида эри амир Насриддин шоҳ фожиасидан сўнг тул қолган онаизор — Қутлуғбека асосан ўғли Алп-Арслонни боқиш, тарбия бериш билан банд бўлган эди, шу ёлғиз ўғил унинг бахту шодлиги, умиду орзуси бўлган. Гурлан қалъасига кўчиб келишгани, ёш амирнинг Хуросон жангларидаги ғалабаси, подшоҳ ҳазратларининг ишончи она юрагидаги аламни анча юмшатган. Фожиадан куйиб, жизғинак бўлган Қутлуғбека кейинги йилларда озгина тинчигандек, чунки тоғдек бўлиб ёлғиз ўғил шаҳзода ҳазратлари ҳимоясида салтанатга садоқат билан хизмат қиларди. Аммо ўғлининг уйланмасдан юриши, ўртага тушган казо-казолар ҳам кўндиролмаётгани юрагига ғашлик соларди. У давлат ва ҳарбий ишлар билан банд, ҳаёлида лашкар салоҳиятини оширишдан бўлак ўзга фикр йўқдай кўрингани онани ташвишга соларди. Баъзан тонготарда машққа — миод[2] ерига шошилар, дарбозада икки отни эгарлаб, шай турган тавачи Шодмонқул Додбек билан от чоптириб гурсиллаб жўнаб қолишганини биларди, холос. Баъзан улуснинг барча вилоятларидан келган амирлар, беклар, юзбошилар билан Гурланда учрашиб, машқ бошланар, ўз бўлжар[3] — жойларида маҳкам турардилар. Баъзилар ислоҳ ишига жазм этмоқлик буюк ҳимоячиси шаҳзода Йинол-тегин ҳазратларидан чиқди, деб ўйладилар. Йўқ, аслида бундай эмас, бу фикр жанубда кечган савашда жанггоҳда амир юрагига тушган эди. Кўпгина сардорлар, айни вақтда амир Музаффар Тамғоч, сардор Шодмонқул Додбек, ўнбоши Муҳаммад Али ал Мисрий, сарбозлар Бўтақўз, Қўтирбек ва Чўтирбеклардан чиққан эди деса тўғрироқ бўлади. Амирнинг ислоқ ишига тез киришганини Йинолтегин ҳазратлари нафақат маъқуллади, ғоятда хурсанд бўлиб қувватлади: «Эски тос — эски ҳаммомни» янгилаш вақти етди, деди у. Қатъий туриб, бу фикрни маъқуллаб, ривож топишида гўзал малика Шоҳсанамнинг ҳам ҳиссаси бор, демоқлик жойиздир.

«Ўткир тиғ ўз қинини кесади...», дебди вазири аъзам амирнинг подшоҳ ҳузурига киришига, катта иш бошлаётганидан ризо бўлмай. Бу гапни бошқача шаклда Абулжаъфар «Ноғорақорин», Али Аҳмад бин Катавозе жаноблари ҳам сезибди. Гап чиқмас «Каркидон»дан ҳам садо чиқибди: «Ҳамма жонзодларнинг боласи суйгунчик бўлади, катта бўлгач бири—бўри, бири — қўзи бўлади. Ҳали кўрамиз...!» дебди бин Катавозе. Лекин мансабидан бекор бўлиб, яқин орада бошқа катта мансаб кутаётган Абулжаъфар бин Катавозе заҳарханда қилди: «Ҳаммадан олдин қўндоққа чиқиб олибсиз, хўроз! Бу ишда шаҳзода Йинол-тегиннинг қўли бор!..» деди. Лекин Абулжаъфарга «Каркидон» ҳазратларининг учирмаси ёқмади: «Ёш кетгач киши ширинсўз бўлмоғи лозим. Бир оёғи ерда, бир оёғи гўрда бўлган кимсалар оз-моз ўйлаб гапирмоқликлари маъқул...» дебди қон босими кўтарилгани туфайли табиб чақириб, икки чеккасига зулук солдираётган Абулжаъфар. Бундан олдин қориқ солиб ҳаром қонини олдириб кўрган эди. Мансабдан бекор бўлиш яна дардини кучайтирди. Ҳеч бир инсон ўзидан кўрмас экан: «Эски тос, эски ҳаммом...» бўлиб қолган қўшин подшоҳ Нўштегин Гарчоий замонидан қолган қуроляроғлар, эгар-жабдуқлар, ўлжалар билан тўлган эди. Норизолик шаҳзода Йинол-тегин қулоғига етди, у кескин бир фикр айтмай «Ҳар каллада ҳар хаёл, кал каллада Тақир бош Абулжаъфар минг хаёл...» деди. Ундан сўнг, «Қочган ҳам худо дейди, қувган ҳам худо дейди...» деб қўшиб қўйибди. Доно одамлар бу сўзнинг маъносига етиб олади...

Ийд ал Адҳа — Муборак Қурбон ҳайити арафасида амир Алп-Арслон подшоҳ Ал-Малик Абу Музаффар Ажоиддин Жалолиддин — Отсиз ҳазрати олийлари қабулига кирди.

Икки юздан ортиқ одам сиғадиган ўймакор ганчин хона деворлари остидаги жойларга ёнма-ён, қатор ўтирадиган катта хонага йирик мансабдорлар шайхул-ислом зоти поклари, амиру умаро, вазиру вузаро тўлган эди. Вазири аъзам ад-Давла ҳазратлари юқорида, тахтнинг сўл томонида тик турарди. Ёнида шаҳзода Сулаймоншоҳни олиб, дамодам унга хушомад этарди. Ундан кейин қатор калла-салла қилиб, заррин либослар кийган вазиру вузаро, амиру умаролар қўл қовуштириб туришарди. Амир Алп-Арслон билан амир Музаффар ёнида ғуладан келган бин Катавозе ҳам турарди. Амир қаерда турса ўша ерга «Каркидон» ҳам секин-аста сурилиб борадию амир пайқамай қоларди.

1. «Димишқий шамшир» — Сурияда, Дамашқда ясалган қиличлар дунёда энг кескир, энг қимматбаҳо яроғ ҳисобланарди. Бу шамшир билан бир зарбда ҳўкиз бўйнини узиб туширганлар кўп бўлган.

2 Миод — ҳарбийлар тўпланадиган машқ ва маслаҳат жойи.

3. Бўлжар — эгаллаб турилган жой, позиция.

(Давоми 4-бетда).

ТУРОН МАЛИКАСИ

(Тарихий романдан парча)

(Давоми. Бошланиши 3-бетда).

Бир муддатдан сўнг тахт ёнидаги пардалик эшикдан қизғиш духоба либосда, бошида олтин тож-подшоҳ олий ҳазратлари кириб келди. Ўтирганлар ўринларидан турдилар, турганлар ўзларини ростладилар. Подшоҳ ёнма-ён юриб келган ўз иниси шаҳзода Йинол-тегинга мамнун боқди; жамоат жам... У тахтга ўтиргач, Йинол-тегин шайхулислом ҳазратлари турган чап қанотга ўтди. Фотиҳадан сўнг подшоҳнинг ишораси билан вазири аъзам тахт ёнига келиб эгилиб, подшоҳнинг секин овозда айтган бир неча сўзини тинглаб, орқасига тисралиб, яна ўз жойига келди. Подшоҳга яна бир боқиб, таъзим ила жамоага мурожаат этди. Лекин кўзи олий ҳазратда эди.

— Подшоҳи олам! Аллоҳнинг ердаги ноиби! Улуғ зот Муҳтарам вазиру вузаро, амиру умаро! Биз кеча олампаноҳ ҳузурида салтанатимизнинг бир неча садоқатли арбоблари, буюк подшоҳимиз амри ила бошланган катта ишни муҳокама этдик, олий ҳазратнинг фармони ила лашкарни янада қудратли этмоқ, қурол-яроғ ва оту аробалар сотиб олмоқ ҳамда саркардаю сардорларга кўпроқ ақча тўламоқни ва ўзга масалалар хусусида олам паноҳ рухсатларини олдик. Шу хусусда янги лашкарбошимиз амир Алп-Арслон подшоҳимиз амрини маълум этадур!

Пастроқда хонанинг оқ ганчин деворлари тагида тик турган амир ўртага чиқиб, тахтга яқин бориб, подшоҳга таъзим қилиб, сўнгра қоғоз очиб олий ҳазрат номидан кетаётган «Ислоҳ режа»ни қичқирмай, осойишта босиқлик билан маълум этди.

— Подшоҳ ҳазрати олийлари! (Амирнинг бундай мурожаати подшоҳга ёқди. «Подшоҳи олам», «Олам паноҳ»... иборалари асло қониқтирмаганини, бу «пўрсилдоқ» гапу хушомадлар зериктирганини Йинол-тегин ҳазратлари ҳам Шайхулислом зоти поклари ҳам анчадан буён сезиб юрардилар. Амирнинг тонг шабадасидек ёқимли, тиниқ мурожаати одамларга ёқди). Муҳтарам зотлар!

Лашкар ўн, юз, минг ва туманларга тақсимланади, уларга ўнбоши, юзбоши, мингбоши ва туманбоши, яъни маликлар, амирлар сардорлик қилурлар. Подшоҳимиз менга кафолат бериб, дедилар: олийҳиммат, жасур-мард, тадбирли-оқил ва ҳушёру саботли, ҳарб ишига жондилини бағишлаган истеъдодли саркардаларни — аслзодларни жалб этмоқ даркор. Ҳар бир амиру бек ўз ноибига эга бўлади. Аллоҳнинг иродаси ила ҳар бир амиру бек дунёдан ўтса унинг ўрнига ноиби ўрнини эгаллайди. Муҳораба жараёнида олий ҳазрат лашкарбошига чексиз-кенг ҳуқуқ берадурлар. Қўрқоқ ва хоин сардорни ўша ернинг ўзида подшоҳ номидан ҳукм чиқариб жазоланади.

Сара сарбозларга от, қилич, ёй, дубулға, зарих[1] садоқ ва найза берилади. Айни вақтда улуснинг барча вилоятларидан, шунингдек тобе юртлардан қўшин тўпламоқ учун тўнқал[2] эълон қилинади. Бу тўнқал тавачилар[3] орқали жойларга тезда етказилади. Танқалга биноан вилоят ҳокимлари, туман ёки қалъа беклари, қўрғон доруғолари тузган рўйхатсонга мувофиқ ўз навкарлари зарур от улови, қурол-яроғи, озиқ-овқати, ем-хашаги билан белгилаб қўйилган тўпланиш жойи — Миод ерига ўз вақтида кечикмай кемоқлари лозимдир! Ҳар бир суворийга битта ёй, ўттиз ўқ, бир садоқ, бир қалқон ва бир қўшимча от ажратилади. Юриш вақтида ҳар ўн сарбозга бир чодир, икки белкурак, бир чўқмол, бир ўроқ, бир арра, бир теша, бир болта, юз дона игна берилади. Баъзи сарбозларга арқон, бир дона пишиқ тери ва битта қозон ҳам берилади. Ўнбошиларга икки от, совут, қоп, жуволдўз ва чанач[4] берилади.

Белгиланган вақтда миодга етиб келган сарбозлар қатъий тартиб ва интизом ила ўз бўлжарларини эгаллаб, юриш олдида ўтказилажак ҳарбий кўрикка пухта тайёргарлик кўрадилар. Тажрибали юзбошиларнинг кирим-чиқим дафтарлари бўлур, давлатдан маош улуфа, озуқ-овқат, ем-хашак миқдори шу дафтарга битилур. Миодга ўзларининг от, туя, қўй... лашкар таъминоти учун ажратилади. Ўрдугоҳда[5] лашкарбошининг саропардаси[6] атрофида қўшин билан бирга қассоблар, баковуллар, қовирилган ва пиширилган гўшт билан савдо қилувчилар арпа ва мева сотувчилар, нонвойлар ҳам кўчиб юради. Бир қанча этикдўз ва ямоқчилар ҳам қўшин измида бўладур.

Қўшин ўз довули, ноғора, карнай ҳамда бурғу каби нишонларга ҳам эга бўлғай. Олий ҳазрат иштирок этмаган муҳорабага бевосита лашкарбоши — амирул умаро қўмондонлик қилади. Минг кишилик суворийларга саркарда, уч минг отлиқлик фавжга биринчи амир сардорлик қилади. Бошқа барча бегу амирлар лашкарбошига — олий қўмондонга бўйсунадилар. Бироқ мамлакат ёки юртни эгаллаган амирга ўша ерлар маълум шарт ва имтиёзлар асосида бошқарилиши учун суюрғал[7] тарзида иноят қилинади. Жангу-жадалларда шижоат кўрсатиб душман гуруҳини қочиришга муяссар бўлғон саркарда қалъа доруғаси баъзан вилоят ҳокими бўлмоғи ҳамда муқоталада адув[8] ҳашамлари устидан зафар қучган мингбеги вилоят волийси мансабига эга бўлур...[9]

Муҳтарам олий ҳазрат! Муҳтарам арбоблар! Барча ишларимизда Аллоҳ ўзи ёр бўлсин, иншоолло, олий ҳазрат раҳнамолигида бутун Турон заминни зафар туғи остида бирлаштиргаймиз!

Сўзини тамомлаган амир яна подшоҳга таъзим этиб, ўз жойига бориб турди. Подшоҳ билан шаҳзода Йинол-тегин ҳазратлари бир-бирлари билан кўз уруштириб олгач, подшоҳ тахтда ўтирган жойида босиқ овозда машваратга мурожаат этди:

— Амир ҳазратларининг саъйи-ҳаракатлари ила тузилғон бу ислоҳ режаси, иншоолло, лашкаримизни янада қудратли этажагига ишонамен. Бу ислоҳни маъқуллаймен, қувватлаймен! (Подшоҳнинг танти гапини эшитган ад-Давла ва Абулжаъфарнинг ранги оқариб, оёқларидан дармон кетди. Амир Алп-Арслон бундан уч-тўрт кун аввал амир Музаффар Тамғоч уйида ислоҳ режасини маслаҳатлашганини айғоқчилар орқали билиб, подшоҳ қулоғига етказишган эди. «Мендан ҳам аввал кўрадурғонлар борми!?» деб дарғазаб бўлмоқлигини кутганларнинг тарвузи қўлтиқдан тушди. Подшоҳ иғвога учмай тантилик қилди. Подшоҳ сўзига жон қулоғини тутиб турган шаҳзода Йинол-тегинга, амир Алп-Арслонга, амир Музаффар Тамғочга жон кириб, юзларига қизиллик югурди). Зудлик билан ишга киришилсин, ҳазинадан истаган миқдорда ақча берилсин. Бағдод ва Димишқ шамширалари, туркман отлари сотиб олинсин! Буюк тадбиримизда Аллоҳ ёр бўлсин! — подшоҳ юзига фотиҳа тортди. Катта хонадаги икки юзга яқин давлат кўрки — салтанат арбоблари як бора «Аллоҳу акбар!» деб подшоҳ билан баробар юзларига фотиҳа тортдилар.

1995 йил.

1. Зарих — совут
2. Тўнқол — Подшоҳ буйруғи, махсус фармон
3. Тавачи — қўмондон ёрдамчиси (адъютанти)
4. Чанач — тери халта
5. Ўрдугоҳ — марказ
6. Саропарда — чодирлар ёни
7. Суюрғал — амирларга мукофот тарзида бериладиган вилоят ва катта ер-сувлар
8. Адув — душманлар
9. Фан доктори Ҳ. Дадабоевнинг «Темурбекнинг ҳарбий маҳорати» мақоласидан. («Миллий тикланиш» — 1995 й.).

Суратли ахборот

МЕҲР-ШАФҚАТ СОҲИБАЛАРИ

Халқаро Қизил Ярим Ой жамиятининг курраи заминимизда тутган ўрни, нуфузи жуда баланд. Жаҳоннинг 160 дан ортиқ давлатларини ўзига бирлаштирган ушбу жамиятнинг аъзолари ночор, ногирон кишиларга меҳр-шафқат уруғини сочиш, табиий офатдан зарар кўрганларга ёрдам қўлини чўзиш, болаликни муҳофаза қилиш каби энг инсонпарвар, савобли фаолият билан шуғулланадилар. Қувонарли томони шундаки, Ўзбекистон Республикаси ҳам мана 70 йилдирки ушбу ташкилотга аъзо бўлиб меҳр-шафқатни эъзозлаш борасида ўзининг муҳим ҳиссасини қўшиб келмоқда. Юртимизнинг ҳар бир вилоятлари туманларидаги Қизил Ярим Ой жамияти бўлимларининг меҳр-шафқат ҳамшираларининг беминнат хизматидан эҳтиёжманд кишилар беҳад хурсанд.

Куни кеча Й. Охунбобоев номли тиббиёт билим юртининг залида Ўзбекистон Қизил Ярим Ой жамияти Тошкент шаҳар қўмитаси томонидан жамиятнинг 70 йиллигига бағишлаб «Меҳр-шафқат дилимизда» шиори остида ўтказилган «Меҳр-шафқат маликаси» кўрик-танловида қутлуғ ва савобли ишни амалга ошираётган, туманларда аъло кўрсаткичларга эришган ҳамширалар саҳнага чиқдилар. Ушбу саккиз ҳамширанинг Сергели, Чилонзор, Ҳамза, Шайхонтоҳур ва А. Икромов туманларидан эканлиги ҳам бу жойларда Қизил Ярим Ой жамиятининг саховатли фаолияти намунали қўлга қўйилганлигидан дарак беради.

Шу ўринда танлов ташкилотчиларининг ушбу тадбирни ўтказишга пухта тайёргарлик кўрганликларини ҳам алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиз. Зеро, танлов шартларига кўра меҳр-шафқат ҳамширалари ўз тасаввурларидаги ҳамширалар либосини намойиш қилишлари, пазандалик маҳоратларини кўрсатишлари, «Тиббиётни биламан ва уни жуда яхши кўраман» мавзусида эса жамият тарихига ва фаолиятига оид саволларга жавоб бериш ҳамда кишиларга турли ҳолатларда тиббий ёрдам кўрсатиш борасида амалий жиҳатдан ўз маҳоратларини намойиш этишлари керак эди. Уй вазифаси шартида ҳам жамият фаолиятини акс эттирувчи кичик саҳна асарлари, шеър ёки қўшиқларни ижро этишлари даркор эди.

Шуни таъкидлаб ўтиш ўринлики, саҳнага чиққан барча ҳамширалар ўз касбларини севишлари, тиббиёт борасида етарли билим, маҳорат ва кўникмаларга эга эканликларини кўрсатдилар. Айниқса меҳр-шафқат ҳамшираларининг шарафли фаолиятларини кўрсатувчи саҳна кўринишлари пайтида залга йиғилганларнинг қарсаклари тинмади. Танловнинг дастлабки шартлариданоқ Маъмура Шоюнусова, Людмила Ломовцева ва Флора Набиевалар ўзларининг ҳар томонлама билимга эга эканликларини кўрсатиб ғолибликка даъвогарлар сафидан ўрин олдилар. Бироқ бошқалар ҳам чакки эмасди. Шу сабабдан Ўзбекистон Республикаси Қизил Ярим Ой жамияти Марказий қўмитаси раисининг ўринбосари В. Д. Дворкин бошчилигидаги ҳакамлар ҳайъати учун ҳам ғолибни аниқлаш осон кечмади. Шундай қилиб биринчи ўрин ва «Меҳр-шафқат маликаси» унвони 20 балл тўплаган Қизил Ярим Ой жамияти Чилонзор тумани бўлимининг шафқат ҳамшираси Людмила Ломовцевага насиб этди. Сергели тумани вакили Маъмура Шоюнусова иккинчи ўринни эгаллади. Мунира Ҳамраева (Ҳамза тумани)нинг билим-маҳорати эса учинчи ўринга лойиқ деб топилди.

Барча ғолиблар ва қатнашчиларга Фахрий ёрлиқлар ва қимматбаҳо совғаларни Тошкент шаҳар Қизил Ярим Ой жамияти қўмитасининг раиси У. Муҳамедова, кўрик-танлов ҳомийлари — Шайхонтоҳур туман ҳокимлиги, Тошкент Давлат университети маданият саройи, «Кафолат» техник савдо маркази, Ёшлар Иттифоқи Тошкент шаҳар қўмитаси, «Эталон» ишлаб чиқариш бирлашмаси вакиллари ҳамда Қизил Ярим Ой жамиятининг туман бўлимлари раислари топширишди.

Ўйлаймизки, «Меҳр-шафқат маликаси» кўрик-танлови ушбу касб нуфузининг ортишида, ёш ҳамширалар ўртасида унга меҳр уйғонишида ҳам муҳим ўрин тутади.

Дилшод ИСРОИЛОВ.

***СУРАТЛАРДА:** «Меҳр-шафқат маликаси» кўрик-танловидан лавҳалар.*

Рашид Галиев олган суратлар.

Жаҳон киносининг 100 йиллигига

КИПРИКЛАР ЁПИЛСА БОШЛАНУР ТЎФОН

Зангори экран орқали намойиш этилган «Қирқ биринчи йил олмалари» бадиий фильмини кўриб, беихтиёр кўз ўнгимда халқ учун фидо бўлганларни эслайман. Киндик қони тўкилган бир ҳовуч тупроққа садоқат тимсоли, яшашдан мақсад, олий лаҳзаларда вужудга акс садосини берувчи она, инсонлар, миллат ҳақидаги бамисоли буюк қўшиқ бўлиб куйланувчи яна бир машҳур «Солдат ҳақида баллада» бадиий фильми гавдаланади...

Ҳар ким ўқиган асари, кўрган фильмини ўз дунёқараши, ички дунёси, ҳаёт тажрибаси, асарни ўқиган, фильмни кўрган вақти, кайфиятига, ўзига шу нарсанинг қанчалик алоқаси бор-йўқлигига қараб баҳолайди, таҳлил қилади.

Менимча, фильмларни таҳлил қилиш мезонида ундан таъсирланиш, ғализ жойларни тўғрилаш, ютуқлар бўлса улардан ижодий фойдаланиш, камчиликларни тўғрилаш ётади.

«Солдат ҳақида баллада» фильмини охирги марта кўрганимдан кейин хаёлимга бу фикрлар келди. Ҳаётда шундай воқеалар, фильмда шу даражадаги таъсирчан эпизодлар бўладики, уларни кўриб, қалбингдаги ҳаяжонли, ҳайратга тўла муносабатларингни анча вақтгача қоғозга туширолмайсан. Инсонга энг кучли таъсир қиладиган нарсалар сўз, тасвир ва шубҳасиз мусиқадир.

«Солдат ҳақида баллада» фильмидаги мусиқага эътибор қилиб, тинглang-а! Мусиқа тасвирга шу қадар мос тушганки! Тасвирдаги одамнинг гапиришига сира ҳам ўрин йўқ. Онанинг, мунис, мушфиқ онанинг мунгли, ғамгин, интизор кўзлари унсиз гапиряпти. Мусиқанинг ўзиёқ «сўзлаяпти», вужудимизга сингган мусиқадан сел бўлиб қалбингиздан нидо отилиб, кадрга қараб ўзингиз гапириб юборасиз.

Тасвир ўхшатиш масаласига келганда ҳам илиқ фикрларни билдириш мумкин. Масалан, «соатнинг жиринглаш» эпизодини олайлик. Рамзий маъно бор. Таъсирчанлик ошган. Шунинг ўрнига Алёша «Мен кечга қолаяпман ёки вақтим зиқ», — дегани қаердаю, болакайнинг соатни жиринглатиши-ю, Алёшанинг оний равишда миясига «шошилиш керак» деган фикр урилиши қаерда?! «Хаёл бошқа — ҳаёт бошқа», дейилади. Болакай ўйнаётган совун пуфакчаларининг пастга тушиши, пуфакчаларни Наташа тутиб олиши, Алёшанинг ҳавас ҳисси, пуфакчаларнинг ёрилиши — туғанмас армон... нафрат! Қалб гулдан-да, ўша пуфакчалардан-да нозиклигига ишора. Думалоқ пуфакча — Алёшанинг зиналардан туртина-суртина, энг яқин одами олдига бораётгандаги тириклик, вафо, садоқат қувончи. Пуфакчанинг ёрилиши — қувончнинг барбод бўлиши, Алёшанинг «Сендан нафратланаман» деган қалб ҳайқириғи.

Фильмда жанггоҳнинг атиги бир эпизоди келтирилади. Лекин унинг маълум шарпаси фильм тугагунча «таъқиб» қилади. Унинг жароҳати қалбан, жисман абадий ўчмас бўлиб қолган. Инсон вақт ўтиши билан кўп нарсага кўникади. Бу гапларни мен фильмдаги солдат (қисматини) кўриб ёдладим. Йўлак, ҳасса, қўлтиқтаёққа ўрганмаган аёл, унинг қўлтиқтаёққа мудом қоқилиб бориши...

Ҳаёт давом этиб, вақт соат милларида умрни сарҳисоб қилар экан — бу оралиқда кимлардир туғилади, кимлардир абадиятга юз тутади, ҳаёт давомида меҳр-муҳаббат куртак отади, соф, самимий муносабатлар шаклланади. Буни биз Алёша ва Шуранинг хаёли, андишали гаплари, меҳр тўла кўзларидан билиб оламиз.

Режиссёр Григорий Чухрай 18-19 ёшли йигитчанинг ҳаётий характерини экранга олиб чиққан.

Алёшанинг тўғрисўзлигини немис танкларининг тасодифан 3 тасини портлаганини ўзи айтишида, соддалигини поездда газетасини йиртиб, мохорка чекишга бўлиб бериши, ҳали ҳаёт нималигини, ҳақ-ҳуқуқларини тўла билмаслигини—қоровул билан бўлган суҳбатларида, ёшлигини, юрагидаги соғинч ҳиссини ҳар қандай шон-шавкатдан устун эканлигини «уйга бориб келай, мукофот ўрнига» деган гапларидан билиш мумкин.

Алёша гўдак бўлиб онасига интилади. У шу қадар сониялар ичида улғаяди. Онаизор бошини ўғли кўксига қўйганида, Алёша онасининг суянган тоғи эканлигини илк бор ҳис этади.

Фильмда кимдир қоралониб, кимдир оқланмайди, балки инсон тақдири биринчи ўринда кўрсатилади. Воқеаларнинг бир-бирига боғлиқлиги, узвий уйғунлиги фильмнинг гарчи у новеллалардан бунёд бўлсада бир бутунлигини тўла сақлаган. Фильмда асосий қаҳрамон Алёша бўлсада, яна шундай сиймолар яратилганки, бу шахсларсиз фильмнинг мавқеини кўтариш мумкин эмас (она, солдат, Шура, солдат отаси...)

Фильмда деталлар ўз ўрнини топганлигини томошабинга таъсиридан ҳам билишимиз мумкин. Алёшани қўмондон чақирганда, шошилиб бошини уриб олиши, аразлаб, ёшлик ғурури баланд келиб, машинага анча вақтгача чиқмаслиги, текис йўлда ёшгина жувоннинг қўлтиқтаёққа қоқилиб кетиши, солдат отасининг аянчли тақдири.

Фильмдаги она сиймосига тўхталмоқчиман. Она! Ҳали ҳануз фарзандини, ёрини, жигарини кутаётган оналар сиймосининг вакиласи. Онанинг ҳар куни буғдойзор оралаб (бундан бир неча йил аввал шу ерлардан фарзандини кузатган, бағрига босган) йўлга чиқиши. Она соғинчини бундан ортиқ таъсирли тасвирлаш мумкинми?!

Она ҳар тонг, шу оппоқ тонг янглиғ «Балки ўғлим келиб қолар», деган ўйлар билан уйидан чиқади, буғдойзор оралаб юради, аста-секин йўлбошига чиқади (қани энди ўғли келиб қолса!).

Қора кийими, ғамгин чеҳраси, узоқ-узоқларга ўғлини кузатган карвон ортидан термулиб турган интизор кўзлар... Умар Ҳайём айтганидек: «Киприклар ёпилса бошланур тўфон».

Қизиқ, бу икки фильмда қандай ўхшашлик бор экан? Уларни қандай кўринмас иплар боғлаб туради?

Чақмоқ янглиғ ярақ этиб таассуротнинг саси келди:

Асар замирида айтилмоқчи бўлган Буюк соғинч бор, она, кўз ёпар бир ҳовуч тупроқ, тишланган кулча нон-насиба, бешикда термулиб қолган зурриёд, баҳор бўлса, ислари уфуриб энтиктирар боғларнинг кўзларига меҳр қўнган интизор ёр соғинчининг дарду достони бор бу тасмаларда!

Маҳлиё МИРСОАТОВА.

Ҳуқуқ идоралари фаолиятидан

ҲАЁТИМИЗНИНГ ДОИМИЙ ЙЎРИҚЧИЛАРИ

Шундай касб эгалари борки, ҳаётимиз давомида кўп марта улар билан мулоқотда бўламиз, турмушимиз билан боғлиқ ишлар бўйича уларга мурожаат этамиз. Бундай инсонлар фуқаролик ҳолатлари далолатномаларни ёзиш (ЗАГС) бўлимлари ходимларидир. Тошкент шаҳар ФҲДЁ бўлими бошлиғининг ўринбосари Гулнора Иномжонова билан суҳбатимиз ҳам ФҲДЁ бўлимларининг фаолияти, улар ишида жорий этилаётган янгиликлар хусусида бўлди.

— Гулнора Соаталиевна, шаҳримиз туманларидаги ФҲДЁ бўлимларининг олиб бораётган ишлари ҳақида тўхталиб ўтсангиз.

— Фуқаролик ҳолатлари далолатномалари ёзиш бўлимлари Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги тизимидаги ҳуқуқий идоралар ҳисобланиб, уларнинг иши вазирлик томонидан ташкил этилади, текшириб таҳлил қилинади ва умумлаштирилади. Фуқароларга ҳуқуқий хизмат кўрсатиш даражасини ошириш чора-тадбирларини кўради. Шунингдек, инсон ҳаёти билан бевосита боғлиқ бўлган жиддий ҳуқуқий масалаларни ҳам ФҲДЁ муассасалари ҳал этадилар.

Маълумки, инсоннинг туғилган кунидан бошлаб, то вафот этгунига қадар зарур бўлган муҳим ҳолатлар мана шу идораларда қонуний равишда расмийлаштирилади. Нафақат фуқаролар, балки барча маъмурий идоралар, судлар, прокуратура, мудофаа ишлари бўйича бўлимлар, ички ишлар бўлимлари, ижтимоий-таъминот ва бошқалар ФҲДЁ идоралари билан узвий боғлиқликда иш олиб борадилар.

Шаҳримизда 3 та никоҳ уйи, 1 та «Никоҳ ва оила» маросимлари маркази, 11 та туман ФҲДЁ бўлими, 1 та акт ёзувлари ҳужжатгоҳи мавжуд бўлиб, бу идораларда 85 нафар хотин-қизлар хизмат қилади. Ходимларнинг кўпчилиги олий ва ўрта махсус юридик маълумотга эга. Барча ФҲДЁ бўлимлари ўзларининг асосий вазифаларидан ташқари, туман жамоат ишларида ҳам фаол қатнашмоқдалар.

Никоҳ уйлари асосан фақат никоҳ маросимларини тантанали қайд қиладилар, «Никоҳ ва оила» маросимлари маркази эса туғилганликни қайд қилиш ишларини ҳам йўлга қўймоқда. Никоҳ қайд этилганлиги тўғрисидаги гувоҳнома йўқолгани сабабли фуқароларга такрорий гувоҳнома ёзадилар, фуқароларнинг сўровнома ва хатларига жавоб берадилар. ФҲДЁ бўлимлари эса, никоҳ маросимидан ташқари туғилганликни, никоҳдан ажралишни, оталикни белгилаш, фарзандликка олиш, фамилия, исм, ота исмини ўзгартириш, ўлимни қайд этиш ишини амалга оширадилар ва бу ҳақда давлат гувоҳномасини фуқароларга топширадилар.

Ушбу ҳаракатлар бўйича 75 йил давомида сақланиши шарт бўлган, лекин баъзи бир сабабларга кўра йўқолган ҳужжатларни, яъни акт ёзувларини қайта тиклаб янги гувоҳномалар топширадилар, акт ёзувларига тегишли ўзгартиришлар, тузатишлар, тўлдиришлар киритадилар, ортиқча қайд қилинган акт ёзувларни бекор қиладилар, фуқароларга йўқолган гувоҳномалар ўрнига такрорий янги гувоҳнома бериш каби ҳаракатларни бажарадилар, собиқ иттифоқ ҳудудида туғилган ва истиқомат қилаётган фуқароларнинг ва ФҲДЁ бўлимларининг сўровномалари бўйича ҳужжатларни расмийлаштирадилар.

Миллий қадриятларимизнинг тикланиши муносабати билан фуқароларнинг исм-шарифларини «Давлат тили ҳақида»ги Қонун талабларини тўла амалга оширган ҳолда, миллий-тарихий анъаналарга мослаштириш йўлида ФҲДЁ ходимлари томонидан катта ишлар олиб борилмоқда. ФҲДЁ бўлимларида ҳафтанинг дам олиш кунларида ҳам аҳолига хизмат кўрсатиш учун доимий навбатчилик жорий этилган. Яна шуни таъкидлаш лозимки, кўпчилик ФҲДЁ бўлимлари жойлашган бинолар талабга жавоб бермайди. Шароити яхши бўлган муассаса, ташкилотнинг иш унуми ҳам баланд бўлади. Фурсатдан фойдаланиб туман ҳокимликларидан бу муаммони ижобий ҳал қилишда яқиндан ёрдам беришларини сўрамоқчиман. Бу айтаётган фикримдан фақат Мирзо Улуғбек тумани истиснодир. Чунки яқингинада бу ерда янги «Бахт уйи» фойдаланишга топширилди.

— Кейинги пайтларда амалга оширилаётган ишлар ҳақида ҳам тўхталсангиз.

— Бу йилги қилган ишларимизни рақамлар асосида кўрсатадиган бўлсак, ўтган йилги кўрсаткичларга ҳам тўхталиб ўтишни жоиз деб билдим.

1994 йилнинг иккинчи ярим йиллигида шаҳар ФҲДЁ бўлимлари ва никоҳ уйлари томонидан 18031 та туғилганлик, 5926 та никоҳ, 3536 та никоҳдан ажралиш, 9638 та ўлим, 1053 та оталикни белгилаш, 22 та фарзандликка олиш, 451 та фуқаронинг фамилияси, исми, отасининг исми ўзгарганлиги тўғрисида 1555 та акт ёзувлар қайд этилди.

1995 йилнинг биринчи ярим йиллигида эса 18329 та туғилиш, 5223 та никоҳ, 3229 та никоҳдан ажралиш, 9301 та ўлим, 937 та оталикни белгилаш, 235 та фарзандликка олиш ва 522 та фуқароларнинг фамилияси, исми, отасининг исми ўзгарганлиги тўғрисида акт ёзувлари қайд этилди.

Юқоридагилардан кўриниб турибдики шаҳримизда никоҳлар бузилиши бирмунча камайган. Бу албатта, жойларда таълим-тарбия ва тушунтириш ишларининг тўхтовсиз олиб борилаётганлигидан далолатдир.

— Келгусида амалга ошириладиган ишларингиз ва режаларингиз қандай?

— Қиладиган ишларимиз кўп. Чунки ҳаёт мавжуд экан, бизнинг фаолиятимиз ҳам тиним нималигини билмаслиги керак. Вазифамизнинг дастлабкиси сифатида «Соғлом авлод учун» дастурини амалга ошириш мақсадида шаҳар хотин-қизлар қўмитаси билан ҳамкорликда иш юритишга бел боғладик. Ва мана шу мавзуда ФҲДЁ бўлимлари ходимлари ва хотин-қизлар қўмитаси аъзолари билан очиқ давра суҳбати ўтказдик.

Кўп йиллик иш тажрибаси шуни кўрсатадики, ёш оналарнинг туғруқхоналарда вафот этиши ёки бўлмаса чақалоқларнинг ўлик туғилиши, асосан, келин-куёвларнинг соғлиғига боғлиқ экан. Шу боис ФҲДЁ бўлимлари бундай нохуш ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида биринчидан мактабларда тиббиёт назоратини мажбурий жорий қилиш, тугалланмаган ўрта ва ўрта маълумот тўғрисидаги гувоҳнома ва шаҳодатномаларга илова қилиб ўғил ва қизларнинг соғлиғи ҳақида тиббиёт гувоҳномаси берилсин деган таклифни; иккинчидан, никоҳ тузишга монелик қиладиган ҳоллар, яъни бир насл-насаб чизиғи бўйича тўғри туташган қариндошлар ўртасида, туғишган ва ўгай ака-укалар билан опа-сингиллар ўртасида, шунингдек фарзандликка олганлар билан фарзандликка олинганлар ўртасида, лоақал биттаси руҳий касаллиги ёки ақли заифлиги сабабли муомалага лаёқатсиз деб топилганлар ўртасида йўл қўйилмаслиги ҳақида бир неча таклифлар юзасидан мушоҳада юритдик. Улар «Никоҳ ва оила» Қонунининг 19-моддасида қайд этилган. Аммо айнан, шу модда талабларига фуқаролар лоқайдлик билан қарамоқдалар.

Маълумки, «Соғлом авлод учун» ҳаракати мамлакатимизда кенг қулоч ёза бошлади. Бу ҳаракатнинг асосий ташаббускорлари хотин-қизлар бўлмоқда. Биз Тошкент шаҳар хотин-қизлар қўмитаси билан шаҳар ФҲДЁ ходимларини тўплаб, фикр алмашиш, тажриба ўрганиш ҳамда бу борадаги ишларимизни ўзаро ҳамкорликда амалга оширсак деган мақсадни олдимизга қўйганмиз.

Шубҳасиз, доимо кенг жамоатчилик билан бирга ишлайдиган хотин-қизлар қўмитаси ва юртимизда никоҳ ва оила масалаларининг қонунийлигини таъминловчи ФҲДЁ ходимлари бундай хайрли ишларни амалга ошириш учун бирлашсалар, олдимизда турган катта ишларни албатта уддалаймиз деб ўйлайман.

Суҳбатни Гулчеҳра МАЖИДОВА ёзиб олди.

Обуна — 96

«МУЛОҚОТ» МУЛОҚОТГА ЧОРЛАЙДИ

Азиз муштарий! Ошкора, самимий мулоқотга иштиёқингиз бўлса, ўзингизга ҳамдард, кўнглингизга яқин дўст топмоқчи бўлсангиз «Мулоқот» журналига обуна бўлинг!

Агар суюкли Ватанимизнинг, буюк миллатимизнинг ўтмиши ва бугуни ҳамда миллатнинг таянчи бўлган улуғ тарихий шахслар ҳақида кенгроқ ва батафсилроқ маълумотга эга бўлишни истасангиз, юрт равнақига хизмат қилишга бел боғлаган «Мулоқот» журналига ёзилинг!

1996 йил учун обуна мавсуми давом этмоқда. Давримизнинг энг долзарб масалаларига дадил муносабат билдирадиган, халқимиз тарихи, унинг бой маданий мероси ва анъаналарини кенг тарғиб қилиш асосида миллий истиқлол мафкурасини шакллантиришга катта ҳисса қўшаётган, энг демократик ва энг халқчил «Мулоқот» журнали кўнглингизга нур, хонадонингизга файз, онгингизга зиё бахш этишига ишонамиз.

1996 йилда журнал саҳифаларидан «Муқаддас шаҳарлар», «Мен буюк юрт ўғлидурман», «Истиқлол ва маънавият», «Ҳар чинордан бир япроқ», «Бир асар тарихи», «Тарих билан юзма-юз», «Туркистоннинг буюк сиймолари», «Халқ севган достонлар», «Ўзбекона лутф», «Дилдаги гаплар» каби янги рукнларда халқимизга манзур бўладиган материаллар ўрин олади.

Агар Сиз журналга ўз вақтида обуна бўлсангиз ҳам моддий, ҳам маънавий жиҳатдан ютасиз. Чунки журналнинг чакана савдодаги нархи обуначи оладиганидан бир неча бор қимматга тушади. Чинакам ўқувчи учун обуна энг қулай имконият.

Журнал бир йилда 6 марта чиқади.

ОБУНА НАРХИ

Якка тартибдаги обуначилар учун:
Нашр индекси—75401
Бир йилга 127 сўм 20 тийин
Ташкилотлар учун:
Нашр индекси—75406
Бир йилга 217 сўм 20 тийин

«Мулоқот» журнали таҳририяти.

Бош муҳаррир Эркин ЭРНАЗАРОВ

Муассис: Тошкент шаҳар ҳокимлиги

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида рўйхатга олинган. Рўйхат сони ~ 10.

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, ГСП, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Телефонлар: хатлар ~ 33-29-70; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича~ 33-81-42

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки "Тошкент почтаси" шаҳар почта корхонасининг фойдаланиш бўлимига ~ 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Ҳажми ~ 2 босма табоқ. Офсет усулда чоп этилади. Қоғоз бичими - А-2. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Нашр кўрсаткичи - 64690.

"Шарқ" нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: "Буюк Турон" кўчаси, 41-уй.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Буюртма--Г-- 0495 •Босмага бериш вақти 11.30. 1 2 3 4 5 6.